

V Bruseli 30. 9. 2020
SWD(2020) 320 final

PRACOVNÝ DOKUMENT ÚTVAROV KOMISIE

**Správa o právnom štáte 2020
Kapitola o situácii v oblasti právneho štátu v Poľsku**

Sprievodný dokument

**K OZNÁMENIU KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE,
EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU
REGIÓNOV**

**Správa o právnom štáte 2020
Situácia v oblasti právneho štátu v Európskej**

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} -
{SWD(2020) 305 final} - {SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 307 final} -
{SWD(2020) 308 final} - {SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} -
{SWD(2020) 311 final} - {SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} -
{SWD(2020) 314 final} - {SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} -
{SWD(2020) 317 final} - {SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

ZHRNUTIE

Reformy poľského súdnictva od roku 2015 boli významným zdrojom polemiky, a to tak na domácej úrovni, ako aj na úrovni EÚ, a vyvolali vážne obavy, z ktorých niektoré pretrvávajú. Reformy, ktoré ovplyvňujú Ústavný súd, Najvyšší súd, všeobecné sudy, Národnú súdnu radu a prokuratúru, zvýšili vplyv výkonnej a zákonodarnej moci na justičný systém, a preto oslabili nezávislosť súdnictva. To viedlo Komisiu k tomu, aby v roku 2017 začala postup podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ, ktorý Rada stále posudzuje. Komisia začala v rokoch 2019 a 2020 dva nové postupy v prípade nesplnenia povinnosti na ochranu nezávislosti súdnictva a Súdny dvor EÚ vydal predbežné opatrenia na pozastavenie právomocí disciplinárnej komory Najvyššieho súdu (*Supreme Court's Disciplinary Chamber*), pokiaľ ide o disciplinárne veci týkajúce sa sudcov.

Na zabránenie korupcii a podporu transparentnosti existuje rozvinutý právny a inštitucionálny rámec. Osobitný vládny protikorupčný program sa zameriava na poskytovanie odbornej prípravy a usmernení pre úradníkov. V oblastiach, ako sú napríklad súčasné systémy majetkových priznaní a právne predpisy týkajúce sa lobizmu, sa však zistili štrukturálne nedostatky. Pokračuje sa v plánovaní právnych predpisov týkajúcich sa transparentnosti verejného života s cieľom reorganizovať kľúčové preventívne ustanovenia do jedného právneho aktu, existujú však obavy z opakovaných prietahov. Obavy sa týkajú aj nezávislosti hlavných inštitúcií zodpovedných za prevenciu korupcie a boj proti nej, a to najmä pokiaľ ide o podriadenie Ústredného protikorupčného úradu výkonným orgánom a to, že minister spravodlivosti je súčasne generálnym prokurátorom.

Poľský právny rámec týkajúci sa plurality médií je založený na ústavných zárukách, ako aj na odvetvových právnych predpisoch. Podľa všetkého existujú príslušné záruky pre orgán na reguláciu médií – Národnú radu pre rozhlas a televíziu (*National Broadcasting Council*), objavili sa však určité obavy týkajúce sa jeho nezávislosti. Úloha regulačného orgánu sa zredukovala aj reformou z roku 2016, v rámci ktorej boli právomoci týkajúce sa riadenia poľských verejnoprávnych médií zverené Národnej mediálnej rade (RMN, *National Media Council*). Právny rámec týkajúci sa transparentnosti vlastníctva médií sa neuplatňuje rovnako na všetkých mediálnych aktéroch. Pokiaľ ide o ochranu novinárov, problematikou zostáva kriminalizácia kritiky verejných činiteľov.

Pod tlakom sú aj ďalšie zložky systému brzd a protiváh. Reformy sa prijímali prostredníctvom skrátených legislatívnych postupov s obmedzenými konzultáciami so zainteresovanými stranami alebo možnosťami, aby opozícia mohla zohrávať svoju úlohu v zákonodarnom procese. Poľsko má dynamickú občiansku spoločnosť a silné profesijné združenia sudcov a prokurátorov, ktoré sa zúčastňujú na verejnej diskusii. Tieto organizácie sa však stali predmetom nelichotivých vyhlásení politikov. Napriek náročným podmienkam ombudsman naďalej zohrával kľúčovú úlohu ako záruka právneho štátu.

I. JUSTIČNÝ SYSTÉM

Poľský justičný systém je rozdelený na dve hlavné časti, správne a všeobecné súdnictvo. Najvyšší správny súd a 16 správnych súdov vykonáva kontrolu nad verejnou správou vrátane zákonnosti opatrení orgánov miestnej samosprávy a územných orgánov štátnej správy. Všeobecné súdnictvo, nad ktorým má dohľad Najvyšší súd¹, sa skladá z troch úrovní: 11 odvolacích súdov, 46 krajských súdov a vyše 300 okresných súdov. Sudcov vymenúva prezident republiky na žiadosť Národnej súdnej rady. Ústavný súd, ktorý rozhoduje najmä o ústavnosti právnych predpisov, sa skladá z 15 sudcov vybraných Sejmom (dolná komora parlamentu) na funkčné obdobie 9 rokov. Podľa ústavy má Národná súdna rada chrániť nezávislosť súdnictva. Zvláštnosťou systému prokuratúry, ktorá nie je súčasťou nezávislého súdnictva, je to, že generálny prokurátor a minister spravodlivosti sú rovnaká osoba. V ústave sa stanovuje, že advokáti a právni poradcovia si môžu sami regulovať svoju činnosť.

Nezávislosť

Reformy súdnictva spustené v novembri 2015 pokračovali. Tieto reformy sa uskutočnili prostredníctvom vyše 30 zákonov týkajúcich sa celej štruktúry justičného systému vrátane Ústavného súdu, Národnej súdnej rady, Najvyššieho súdu, všeobecných súdov, správnych súdov a prokuratúry. Rôzne aspekty reformy súdnictva vyvolávajú vážne obavy, pokiaľ ide o oblasť právneho štátu, najmä nezávislosť súdnictva. Práve na to sa zameriava postup podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ², ktorý začala Európska komisia a ktorý stále posudzuje Rada. Aj Európsky parlament vyjadril obavy, pokiaľ ide o oblasť právneho štátu v Poľsku³. Niektoré aspekty týchto reforiem sú navyše predmetom konania o nesplnení povinnosti⁴. Zabezpečenie nezávislosti súdnictva v Poľsku bolo jedným z odporúčaní pre danú krajinu, ktoré sa riešili v kontexte európskeho semestra 2020⁵.

Vnímanie nezávislosti súdnictva širokou verejnosťou a spoločnosťami je nízke a v posledných rokoch vykazuje klesajúci trend. V roku 2019 vnímalo 34 % širokej verejnosti a 27 % spoločností nezávislosť súdov a sudcov ako „pomerne alebo veľmi dobrú“⁶. Dôvod, ktorý sa najčastejšie uvádza pre vnímaný nedostatok nezávislosti súdnictva, súvisí so zásahmi alebo s tlakom zo strany vlády a politikov⁷. Verejná diskusia o súdnictve je poznačená silným napätím. V roku 2019 poľské médiá informovali, že vysokopostavení

¹ Najvyšší súd vykonáva dohľad aj nad vojenskými súdmi.

² Tlačová správa Komisie IP/17/5367.

³ Uznesenie Európskeho parlamentu zo 16. januára 2020 o prebiehajúcich vypočutiach podľa článku 7 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii, ktoré sa týkajú Poľska a Maďarska; uznesenie z 1. marca 2018 o rozhodnutí Komisie aktivovať článok 7 ods. 1 Zmluvy o EÚ so zreteľom na situáciu v Poľsku; uznesenie z 15. novembra 2017 o situácii v oblasti právneho štátu a demokracie v Poľsku.

⁴ Súdny dvor zistil nesplnenie povinností v dvoch veciach (C-192/18 a C-619/18). Konanie vo veci C-719/19 prebieha, zatiaľ čo štvrté konanie sa začalo 29. apríla 2020.

⁵ Odporúčanie Rady z 20. júla 2020, ktoré sa týka národného programu reforiem Poľska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady ku konvergenčnému programu Poľska na rok 2020, s. 15 (Ú. v EÚ C 282/21); pozri aj Európska komisia, správa o Poľsku na rok 2020, SWD(2020) 520 final, s. 6 a 36.

⁶ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázky č. 44 – 47. Úroveň vnímanej nezávislosti súdnictva sa kategorizuje takto: veľmi nízka (menej ako 30 % respondentov považuje nezávislosť súdnictva za pomerne dobrú a veľmi dobrú); nízka (30 – 39 %), priemerná (40 – 59 %), vysoká (60 – 75 %), veľmi vysoká (nad 75 %).

⁷ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázky č. 45 a 47.

úradníci⁸ boli údajne spojení s ohováračskou kampanou proti sudcom, ktorí otvorene kritizovali reformy súdnictva⁹.

V rozsudkoch Súdneho dvora sa potvrdili požiadavky práva EÚ týkajúce sa nezávislosti súdnictva. Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) vydal v roku 2019 dve rozhodnutia, ktorými sa potvrdzuje, že právne predpisy napadnuté Komisiou v rámci konania o nesplnení povinnosti boli v rozpore s právom EÚ, pokiaľ ide o požiadavky nezávislosti súdnictva¹⁰. Súdny dvor rozhodol v neprospech zmien v dôchodkovom režime pre sudcov Najvyššieho súdu, ktoré mali za následok predčasné ukončenie mandátu asi jednej tretiny sudcov uvedeného súdu¹¹. Súdny dvor ďalej konštatoval, že poľské právne predpisy týkajúce sa nového dôchodkového režimu sudcov všeobecných súdov sú v rozpore s právom EÚ, a to najmä z dôvodu, že neobsahujú dostatočné záruky nezávislosti súdnictva¹². Poľské orgány zmenili dané vnútroštátne právne predpisy ešte pred vynesením týchto rozhodnutí. Pokiaľ ide o reformu súdnictva, Súdny dvor sa v súvislosti s reformou súdnictva zaoberal poľskými súdmi aj vo vyše desiatich prejudiciálnych konaniach¹³.

Obavy o nezávislosť a legitimitu Ústavného súdu, ktoré vzniesla Komisia podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ, neboli doteraz vyriešené¹⁴. V roku 2019 ombudsman a Najvyšší súd¹⁵ naďalej vyjadrovali obavy týkajúce sa fungovania a legitimacy Ústavného súdu. Obavy týkajúce sa Ústavného súdu viackrát zopakovala Benátska komisia¹⁶, medzinárodné organizácie a MVO¹⁷. Veci týkajúce sa politicky citlivých otázok, a to najmä tie, ktoré sa týkajú reforiem justície, iniciovali predseda vlády¹⁸, predseda Sejmu¹⁹, Národná súdna rada²⁰

⁸ Išlo aj o úradníkov z ministerstva spravodlivosti. Zapojení boli údajne aj niektorí členovia novovytvorených Národnej súdnej rady. Pozri Onet.pl (2019) *Onet's investigation. The farm of trolls in the Ministry of Justice, that is 'we will not put you down for doing good' (Vyšetovanie portálu Onet. Trolia farma na ministerstve spravodlivosti, čiže „za dobré skutky netrestáme“)*. Vyhlásenie PZ RE (2020), ods. 11; podľa MVO sa ohováračské kampane proti sudcom začali už v roku 2017 (správa Helsinskej nadácie pre ľudské práva z roku 2017; správa organizácie Amnesty International z roku 2019).

⁹ Zatiaľ čo námestník ministra spravodlivosti, ktorý sa údajne podieľal na kampani, odstúpil, iní tieto obvinenia odmietli. Pozri správu združenia sudcov Iustitia zo 4. novembra 2019 [Iustitia Quarterly 3(37)2019]. Vyhlásenie Helsinskej nadácie pre ľudské práva z 20. augusta 2019.

¹⁰ Rozsudky Súdneho dvora Európskej únie z 24. júna 2019, Komisia/Poľsko, C-619/18 a z 5. novembra 2019, Komisia/Poľsko, C-192/18.

¹¹ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 24. júna 2019, Komisia/Poľsko, C-619/18. Poľské orgány už prijali legislatívnu zmenu na odstránenie predmetných ustanovení.

¹² Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 5. novembra 2019, Komisia/Poľsko, C-192/18. Poľské orgány už prijali legislatívnu zmenu na odstránenie rozdielu v povinnom dôchodkovom veku sudcov a sudkýň a zmenili režim predĺženia aktívnej služby sudcov všeobecného súdu (pozri nižšie).

¹³ Pozri rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. novembra 2019, A.K., C- 585/18, C- 624/18 a C- 625/18 a rozsudok z 26. marca 2020, Miasto Lowicz a ďalší, C- 558/18 a C- 563/18, v ktorých súd vyhlásil tieto dva návrhy za neprípustné.

¹⁴ Pozri body 92 – 113 odôvodneného návrhu rozhodnutia Rady o určení jasného rizika vážneho porušenia zásad právneho štátu zo strany Poľskej republiky [COM(2017) 835 final – 2017/0360(NLE)]. Otázky týkajúce sa zloženia Ústavného súdu boli predložené aj Európskemu súdu pre ľudské práva; Vec Xero-Flor/Poľsko (č. 4907/18) oznámená 2. septembra 2019.

¹⁵ Informácie ombudsmana o činnosti jeho úradu v roku 2019; žiadosť ombudsmana z 22. novembra 2019 o vylúčenie sudcu Ústavného súdu; vyhlásenie Najvyššieho súdu z 28. februára 2020.

¹⁶ Stanoviská Benátskej komisie CDL-AD(2020)017; CDL-AD(2017)031; CDL AD(2016)026.

¹⁷ Sudcovia Ústavného súdu v otvorených listoch vyjadrili obavy o fungovanie Ústavného súdu, ktoré vychádzajú najmä z nesprávneho zaobchádzania s vecami zo strany jeho predsedu a z nezákonnej zmeny zloženia už určených senátov, ktoré vypočúvajú veci (odkazy sa uvádzajú v indexe); správa osobitného spravodajcu pre nezávislosť sudcov a právnikov z jeho pracovnej cesty do Poľska z roku 2017; vyhlásenie Nadácie Batoryho z roku 2018; správa Helsinskej nadácie za rok 2018.

¹⁸ Vec sa týkala ústavnosti uznesenia Najvyššieho súdu z 23. januára 2020 o vymenovaní sudcov, v ktorom Najvyšší súd uviedol, že vykonal prejudiciálne rozhodnutie Súdneho dvora z 19. novembra 2019 vo veci C-

a novovytvorená disciplinárna komora Najvyššieho súdu²¹. V niektorých veciach, ktoré iniciovali generálny prokurátor a disciplinárna komora, je cieľom posúdiť zlučiteľnosť ústavy s ustanoveniami Zmluvy o EÚ²².

Národná súdna rada je zložená hlavne z politicky vymenovaných členov. V rámci reformy súdnictva v roku 2018 sa zmenil postup vymenovania sudcov – členov Národnej súdnej rady (NSR)²³. Sudcov – členov, ktorí tvoria väčšinu členov NSR, teraz priamo vymenúva Sejm, a nie ich kolegovia ako predtým. Pri novom zložení NSR sa nezohľadnili odporúčania Rady Európy²⁴, a to je jednou z obáv, ktoré Komisia vzniesla vo svojom odôvodnenom návrhu prijatom podľa postupu v článku 7 ods. 1 ZEÚ týkajúcom sa zásad právneho štátu v Poľsku²⁵. Ústavný súd 25. marca 2019 na žiadosť NSR vyhlásil, že nový postup vymenúvania sudcov – členov NSR je v súlade s ústavou²⁶. Dňa 19. novembra 2019 Súdny dvor na základe prejudiciálneho konania Najvyššieho súdu o nezávislosti a nestrannosti novovytvorenej disciplinárnej komory usúdil, že na to, aby účasť súdnej rady zvyšovala objektivitu procesu vymenovania sudcov prezidentom republiky, takýto orgán musí byť sám osebe dostatočne nezávislý od zákonodarnej a výkonnej moci a od orgánu, ktorému vydáva stanovisko²⁷. S odvolaním sa na toto rozhodnutie Súdneho dvora vydal Najvyšší súd 23. januára 2020 uznesenie²⁸, v ktorom konštatoval, že novozostavená NSR nie

585/18. Predseda vlády podal žiadosť 24. februára 2020 a rozhodnutie bolo vydané 20. apríla 2020 (vec U 2/20).

¹⁹ Vec sa týkala možnosti, aby Najvyšší súd vydal uznesenie z 23. januára 2020. Predseda Sejmu preventívne podal žiadosť 22. januára 2020 a rozhodnutie bolo vydané 21. apríla 2020 (vec Kpt 1/20).

²⁰ Vec o ústavnosti nového zloženia Národnej súdnej rady bola podaná 27. novembra 2018 a Ústavný súd vydal rozhodnutie 25. marca 2019 (vec K 12/18).

²¹ Disciplinárna komora položila 13. decembra 2019 Ústavnému súdu otázku o možnosti vylúčiť sudcu, ktorý bol vymenovaný na žiadosť Národnej súdnej rady v jej novom zložení, a rozhodnutie bolo vydané 4. marca 2020 (vec P 22/19).

²² Pozri veci K 7/18 a v I DO 16/19 (prebiehajúce konania).

²³ Podľa ústavy sa NSR skladá z členov *ex officio* (prvý predseda Najvyššieho súdu, minister spravodlivosti, predseda Najvyššieho správneho súdu a zástupca prezidenta republiky) a z vybraných členov (4 členovia vybraní Sejmom spomedzi poslancov, 2 členovia vybraní Senátom spomedzi senátorov a 15 sudcov vybraných spomedzi sudcov). Funkčné obdobie vybraných členov je štyri roky.

²⁴ V odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy z roku 2010 sa navrhuje, aby v prípade, keď bola zriadená súdna rada, „najmenej polovica členov súdnych rád musí byť volená sudcami/kolegami zo všetkých úrovní súdneho systému a výber by mal rešpektovať pluralitu vo vnútri súdnictva“ [odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2010)12, bod 27)].

²⁵ Pozri body 137 – 145 odôvodneného návrhu. Podobné obavy vzniesla aj Benátska komisia [stanovisko CDL-AD(2017)031] a Skupina štátov proti korupcii (GRECO) v druhom dodatku k druhej správe o plnení odporúčaní z roku 2019, bod 65. Veci týkajúce sa predčasného odvolania predchádzajúcich sudcov – členov NSR a jej nového zloženia boli predložené Európskemu súdu pre ľudské práva: podania č. 39650/18 Žurek/Pol'sko (oznámené 14. mája 2020), 43572/18 Grzęda/Pol'sko (oznámené 9. júla 2019), 43447/19, 49868/19 a 57511/19 Reczkowicz a dvaja ďalší/Pol'sko (oznámené 5. júna 2020).

²⁶ Rozhodnutie z 25. marca 2019 vo veci K 12/18.

²⁷ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. novembra 2019, A.K., C- 585/18, C- 624/18 a C- 625/18, body 137 – 145. Súdny dvor tiež uviedol, že „vnútroštátny súd bude musieť posúdiť, či vzhľadom na prípadné špecifické dôvody alebo ciele, ktoré boli pred ním uvedené s cieľom pokúsiť sa odôvodniť niektoré z dotknutých opatrení, môže kombinácia skutočností uvedených v bodoch 143 až 151 tohto rozsudku a akékoľvek iné riadne preukázané relevantné okolnosti, o ktorých by sa dozvedel, môže vyvolávať legitímne pochybnosti vo vnímaní osôb podliehajúcich súdnej právomoci, pokiaľ ide o neovplyvniteľnosť disciplinárneho senátu vonkajšími činiteľmi a predovšetkým priamymi alebo nepriamymi vplyvmi zákonodarnej a výkonnej moci, a pokiaľ ide o jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom, a môže tak viesť k chýbajúcemu dojmu nezávislosti alebo nestrannosti uvedeného orgánu, ktorá by mohla narušiť dôveru, ktorú musí súdnictvo v demokratickej spoločnosti vzbudzovať u uvedených osôb podliehajúcich súdnej právomoci“ (bod 153).

²⁸ Uznesenie troch spojených komôr Najvyššieho súdu z 23. januára 2020; toto uznesenie je pre Najvyšší súd záväzné.

je nezávislá, a vyhlásil, že ňou vybraní noví sudcovia Najvyššieho súdu nesmú rozhodovať o veciach²⁹. Ústavný súd následne vo veci žiadosti predsedu vlády a predsedu Sejmu s podporou prezidenta republiky a generálneho prokurátora rozhodol, že toto uznesenie nie je v súlade s ústavou a právom EÚ³⁰. Najvyšší súd však naďalej uplatňuje svoje uznesenie³¹. NSR naďalej navrhuje prezidentovi republiky kandidátov na vymenovanie za sudcov³².

Dve nové komory Najvyššieho súdu, ktoré vznikli na základe reformy z roku 2018, dostali v roku 2019 nové právomoci. Disciplinárna komora a komora pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci sú zložené výlučne z nových sudcov vymenovaných na žiadosť novozloženej Národnej súdnej rady (NSR). Po rozhodnutí Súdneho dvora z 19. novembra 2019 Najvyšší súd³³ v troch rozsudkoch rozhodol, že disciplinárna komora nie je nezávislým súdom v zmysle práva EÚ a vnútroštátneho práva³⁴. Zákonom z 20. decembra 2019 sa novej komore pre mimoriadnu kontrolu a verejné veci udelila výlučná právomoc rozhodovať o otázkach týkajúcich sa nezávislosti súdnictva³⁵. Táto časť uvedeného zákona je jedným z prvkov uvedených v konaní o nesplnení povinnosti, ktoré Komisia začala 29. apríla 2020³⁶. Nová disciplinárna komora získala aj právomoc zrušiť imunitu sudcov v prípade začatia trestného konania proti nim (právomoc, ktorú predtým vykonávali disciplinárne súdy prvého stupňa). Tieto nové právomoci udelené komorám kritizovali mnohé národné inštitúcie a Benátska komisia³⁷.

Najvyšší súd prešiel novými reformami, najmä pokiaľ ide o postup vymenovania jeho prvého predsedu. Nový zákon prijatý dolnou komorou parlamentu (Sejm)³⁸ zmenil postup vymenovania nového prvého predsedu, a to niekoľko mesiacov pred skončením funkčného obdobia predchádzajúceho prvého predsedu Najvyššieho súdu³⁹. V zákone, ktorý nadobudol

²⁹ Už v roku 2018 Európska sieť súdnych rád pozastavila členstvo NSR pre obavy týkajúce sa jej nezávislosti a 27. mája 2020 navrhla rada siete vylúčiť NSR.

³⁰ Rozhodnutia z 20. apríla 2020 vo veci U 2/20 a z 21. apríla 2020 vo veci Kpt 1/20.

³¹ Napr. rozhodnutie trestnej komory z 25. júna 2020 vo veci I KZP 1/20.

³² Prezident republiky 4. mája 2020 vymenoval šesť sudcov Najvyššieho súdu (vrátane troch členov disciplinárnej komory). Prezident republiky 27. mája 2020 vymenoval 77 nových sudcov na všetkých úrovniach všeobecného a správneho súdnictva.

³³ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 19. novembra 2019, A.K., C-585/18, C-624/18 a C-625/18.

³⁴ Najmä rozsudok Najvyššieho súdu z 5. decembra 2019 vo veci III PO 7/18 a dve rozhodnutia z 15. januára 2020 vo veciach III PO 8/18 a III PO 9/18.

³⁵ Táto právomoc zahŕňa preskúmanie návrhov na vylúčenie sudcov z konaní z dôvodu pochybností o ich nezávislosti alebo nestrannosti. Takéto rozhodnutia sú *de facto* imúnne voči zmenám, ktoré by vykonali iné komory Najvyššieho súdu. Toto výslovne kritizovala Benátska komisia [stanovisko CDL-AD(2020)017, bod 40], ktorá pripomenula, že o takýchto návrhoch, na základe účasti novozloženej NSR na postupe vymenovania sudcov, budú rozhodovať sudcovia vymenovaní rovnakým spôsobom.

³⁶ V tomto konaní o porušení povinnosti Komisia konštatuje, že tento zákon bráni poľským súdom v plnení ich povinnosti uplatňovať právo EÚ alebo podávať návrhy na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor Európskej únie.

³⁷ Pozri Benátska komisia [stanovisko CDL-AD(2020)17]; OBSE-ODIHR *Urgent Interim Opinion* (Naliehavé predbežné stanovisko) JUD-POL/365/2019[AIC]; stanovisko ombudsmana zo 7. januára 2020; stanoviská Najvyššieho súdu zo 16. a 23. decembra 2019. Treba poznamenať, že veci týkajúce sa nezávislosti dvoch nových komôr boli predložené Európskemu súdu pre ľudské práva. Pozri podania č. 43447/19, 49868/19 a 57511/19 Reczkowicz a dvaja ďalší/Poľsko (oznámené 5. júna 2020).

³⁸ Zákon z 20. decembra 2019, ktorým sa mení zákon o organizácii všeobecných súdov a niektoré ďalšie zákony. Túto zmenu kritizovala aj Benátska komisia vo svojom stanovisku zo 16. januára 2020 [CDL-AD(2020)017], bod 51 – 55.

³⁹ Zákon z 20. decembra 2019 stanovuje trojstupňový výberový proces, pričom prezidentovi republiky priznáva právo vyhlásiť výberové konanie za neplatné, ak sa domnieva, že pri ňom došlo k porušeniu zákona (bez stanovenia kritérií v tejto súvislosti). Ak valné zhromaždenie Najvyššieho súdu nevyberie po uplynutí funkčného obdobia úradujúceho prvého prezidenta žiadneho kandidáta, prezident republiky môže spomedzi sudcov Najvyššieho súdu vymenovať zastupujúceho prvého predsedu, ktorý opätovne zvolá valné

účinnosť vo februári 2020, sa stanovuje, že prezident republiky môže vymenovať zastupujúceho prvého predsedu, ktorý bude zodpovedný za organizáciu postupu pri výbere kandidátov, a mení sa kvórum potrebné na hlasovanie o zozname kandidátov na funkciu⁴⁰. Prezident republiky 1. mája 2020 vymenoval zastupujúceho prvého predsedu spomedzi sudcov, ktorí podľa uvedeného uznesenia Najvyššieho súdu⁴¹ už nemajú právomoc rozhodovať. O výberovom konaní sa viedli polemiky,⁴² a to najmä preto, že zastupujúci prvý predseda odmietol vylúčiť z uvedeného postupu členov disciplinárnej komory napriek tomu, že neexistujú záruky ich nezávislosti⁴³. Prezident republiky 26. mája 2020 vymenoval nového prvého predsedu, ktorý je tiež jedným zo sudcov, ktorí podľa uvedeného uznesenia Najvyššieho súdu už nemajú právomoc rozhodovať.

Disciplinárny režim pre sudcov bol upravený a aktívne sa používa. Disciplinárny režim, ktorý bol zásadne zmenený v roku 2018⁴⁴, vyvoláva obavy, že mu chýbajú príslušné záruky na ochranu nezávislosti súdnictva, a to z dôvodu rizika, že sudcov bude možné sankcionovať pre obsah súdnych rozhodnutí vrátane rozhodnutí podávať návrhy na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. Okrem toho pretrvávajú obavy týkajúce sa nezávislosti disciplinárnej komory Najvyššieho súdu, ktorá koná ako posledná inštancia pre disciplinárne veci a je zložená iba zo sudcov, ktorých vybrala novozložená NSR⁴⁵. Komisia sa 10. októbra 2019 rozhodla obrátiť v prípade Poľska na Súdny dvor s cieľom napadnúť tieto nové úpravy⁴⁶. Disciplinárny režim umožňuje viesť disciplinárne konania proti sudcom vzhľadom na obsah ich súdnych rozhodnutí alebo vyjadrení k fungovaniu ústavných orgánov v Poľsku⁴⁷. Súdny dvor 8. apríla 2020 na základe žiadosti o predbežné opatrenia nariadil Poľsku, aby okamžite pozastavilo uplatňovanie vnútroštátnych ustanovení o právomociach disciplinárnej komory v disciplinárnych veciach týkajúcich sa sudcov⁴⁸. Disciplinárna komora v nadväznosti na toto uznesenie predložila Ústavnému súdu právnu otázku, v ktorej spochybňuje ústavnosť ustanovení zmluvy, na ktorých sa zakladá uznesenie o predbežných opatreniach⁴⁹. Zákomom

zhromaždenie s cieľom zabezpečiť, aby prezident republiky nominoval kandidáta do funkcie prvého prezidenta.

⁴⁰ Zákomom sa zvýšilo kvórum valného zhromaždenia Najvyššieho súdu potrebné na výber zoznamu piatich kandidátov na funkciu prvého predsedu Najvyššieho súdu: v prvej etape sa na zhromaždení musí zúčastniť 84 sudcov Najvyššieho súdu. Ak sa tento počet nedosiahne, musí byť prítomných 75 sudcov. Ak by sa opäť nedosiahol uvedený počet sudcov, ďalšie valné zhromaždenie zložené aspoň z 32 sudcov Najvyššieho súdu by mohlo zvoliť päť kandidátov.

⁴¹ Toto uznesenie spochybnil Ústavný súd (pozri odsek o NSR vyššie).

⁴² Vo vyhlásení z 23. mája 2020 väčšina (50) sudcov Najvyššieho súdu vymenovaných do funkcie pred reformou súdnictva kritizovala postup ako protiústavný.

⁴³ Pozri odsek o NSR vyššie.

⁴⁴ Zákon z 8. decembra 2017 o Najvyššom súde, ktorý nadobudol účinnosť 3. apríla 2018. Prehľad nového disciplinárneho režimu sa uvádza v tlačovej správe Komisie z 10. októbra 2019 (IP/19/6033).

⁴⁵ Pozri odsek o NSR vyššie.

⁴⁶ Vec C-791/19 (prebiehajúce konanie). Disciplinárny režim možno využiť ako systém politickej kontroly nad obsahom súdnych rozhodnutí, čo je v rozpore s požiadavkami nezávislosti súdnictva ustanovenými Súdnym dvorom (pozri vec C-216/18 PPU, LM, 25. júl 2018, bod 67).

⁴⁷ V roku 2019 boli podané žaloby na sudcov, ktorí na základe rozhodnutia Súdneho dvora z 19. novembra 2019 verejne spochybnil legitimitu NSR a platnosť vymenovaní sudcov vykonaných na jej žiadosť. Prehľad prebiehajúcich disciplinárnych vyšetrovaní a konaní sa uvádza napríklad v správe Helsinskej nadácie pre ľudské práva *The Time of Trial. How do changes in justice system affect Polish judges?* (Čas skúšky. Ako ovplyvňujú zmeny v justičnom systéme poľských sudcov?) z 24. júla 2019; vo vyhlásení Nadácie Batoryho z roku 2019 „*Poglębiający się kryzys w Polsce. – Kiedy w Europie umiera praworządność*“.

⁴⁸ Uznesenie Súdneho dvora (veľká komora) z 8. apríla 2020 vo veci C-791/19 R. Na účely vykonania uznesenia zastupujúci prvý predseda Najvyššieho súdu prijal 5. mája 2020 nariadenie č. 55/2020 a predseda disciplinárnej komory prijal nariadenie č. 21/2020.

⁴⁹ Otázka sa týka posúdenia súladu ustanovení Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie s ústavou Poľskej republiky, pokiaľ ide o rozsah povinnosti členského štátu vykonať predbežné opatrenia

z 20. decembra 2019 sa ďalej rozšíril pojem disciplinárneho priestupku a zvýšilo sa riziko pre nezávislosť súdnictva. Táto otázka je súčasťou nového konania o nesplnení povinnosti, ktoré Komisia začala 29. apríla 2020⁵⁰. Nový disciplinárny režim a zákon z 20. decembra 2019 viedli súdy ostatných členských štátov v kontexte justičnej spolupráce v rámci EÚ k spochybneniu súdnych záruk poľského systému⁵¹.

Na sudcov sa vzťahujú mnohé nové požiadavky. Zákonom z 20. decembra 2019 sa všetci sudcovia v Poľsku zaväzujú zverejňovať osobné informácie, ako napríklad o svojom členstve v združeniach, funkciách v neziskových organizáciách alebo o svojom členstve a postavení v politických stranách pred 29. decembrom 1989. Takéto ustanovenia vyvolávajú obavy, pokiaľ ide o právo na rešpektovanie súkromného života a právo na ochranu osobných údajov zaručené v Charte základných práv EÚ a vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov⁵². Tieto nové požiadavky nadväzujú na ďalšie požiadavky zavedené v roku 2018 a týkajúce sa predĺženia aktívneho výkonu funkcie sudcov všeobecných súdov, o ktorom teraz rozhoduje Národná súdna rada (NSR). Hoci táto zmena bola reakciou na konanie o nesplnení povinnosti⁵³, z dôvodu obáv v súvislosti s NSR nestačila na vyriešenie problému týkajúceho sa vplyvu na nezávislosť súdnictva.

Zákonom z 20. decembra 2019 sa zaviedol všeobecný zákaz, aby poľské súdy spochybňovali právomoci súdov, ústavných orgánov a orgánov činných v trestnom konaní. V tomto zákone sa bráni poľským sudcom v rozhodovaní o zákonnosti vymenovaní sudcov a o právomoci sudcu vykonávať súdne funkcie. Rovnaký zákaz platí pre sudcov posudzujúcich zákonnosť zloženia senátov, ktoré vypočúvajú veci. Tieto požiadavky boli napadnuté v rámci konania o nesplnení povinnosti, ktoré Komisia začala 29. apríla 2020⁵⁴. V tom istom zákone boli zavedené nové limity pre výroky a úkony sudcov, súdov a iných nezávislých orgánov, ktorým je v súčasnosti zakázané spochybňovať právomoci súdnych a ústavných orgánov, ako aj orgánov činných v trestnom konaní. Zákaz podľa tohto zákona sa uplatňuje aj v prípade vyhlásení alebo úkonov orgánov súdnej samosprávy, ktoré spochybňujú vymenovanie sudcov. Tieto zmeny vyvolali obavy vnútroštátnych inštitúcií a Benátskej komisie⁵⁵. Pokiaľ ide o predsedov súdov, po tom, čo minister spravodlivosti odvolal vyše 70 predsedov súdov, neboli navrhnuté žiadne prostriedky na nápravu ich situácie⁵⁶. Vec týkajúca sa týchto odvolaní bola predložená Európskemu súdu pre ľudské práva⁵⁷.

vydané Súdny dvorom v záležitostiach týkajúcich sa systému a fungovania ústavných súdnych orgánov (spis č. P7/20).

⁵⁰ Tlačová správa Komisie IP/20/772 z 29. apríla 2020.

⁵¹ Napríklad 17. februára 2020 Vyšší krajský súd v Karlsruhe pozastavil výkon európskeho zatykača týkajúci sa poľského občana, čím vyjadril obavy o možnosť zaručiť tomuto občanovi právo na spravodlivý proces. Pozri: Vyšší krajský súd Karlsruhe, uznesenie zo 17. februára 2020 – Aktenzeichen Ausl 301 AR 156/19. Dňa 31. júla 2020 podal súd v Amsterdame návrh na začatie prejudiciálneho konania v súvislosti s výkonom európskeho zatykača vydaného proti poľskému občanovi a žiadal objasniť svoje povinnosti vyplývajúce z práva EÚ vzhľadom na nedávne zmeny v poľskom systéme súdnictva. Pozri: Rechtbank Amsterdam, uznesenie z 31. júla 2020 – ECLI:NL:RBAMS:2020:3776 a vec C-354/20 PPU.

⁵² Tlačová správa Komisie IP/20/772 z 29. apríla 2020.

⁵³ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 5. novembra 2019, Komisia/Poľsko, C-192/18.

⁵⁴ Pozri tlačovú správu Komisie IP/20/772.

⁵⁵ Pozri Benátska komisia [stanovisko CDL-AD(2020)017]; OBSE-ODIHR *Urgent Interim Opinion* (Naliehavé predbežné stanovisko) JUD-POL/365/2019[AIC]; stanovisko ombudsmana zo 7. januára 2020; stanoviská Najvyššieho súdu zo 16. a 23. decembra 2019.

⁵⁶ Minister spravodlivosti mal od augusta 2017 do februára 2018 diskrečnú právomoc odvolávať a vymenúvať predsedov všetkých všeobecných súdov; pozri body 151 – 162 odôvodneného návrhu.

⁵⁷ Podania č. 26691/18, Broda/Poľsko a č. 27367/18, Bojara/Poľsko (oznámené 2. septembra 2019).

Skutočnosť, že minister spravodlivosti je súčasne generálnym prokurátorom, vzbudzuje osobitné obavy v súvislosti s právomocou vydávať pokyny v jednotlivých veciach a prekladať prokurátorov. Po reformách, ktoré sa uskutočnili v roku 2016, došlo k zlúčeniu funkcií generálneho prokurátora a ministra spravodlivosti. Minister spravodlivosti preto priamo disponuje právomocami zverenými najvyššej prokuratúre vrátane právomoci vydávať pokyny prokurátorom v konkrétnych veciach. V roku 2019 sa niekoľkokrát využila právomoc generálneho prokurátora alebo vyššie postavených prokurátorov vydávať pokyny⁵⁸ v jednotlivých veciach (vrátane pokynu nestíhať), a to aj v politicky závažných veciach⁵⁹. Táto právomoc bola predmetom kritiky aj zo strany Benátskej komisie⁶⁰. Ďalej má generálny prokurátor právomoc rozhodovať o dočasnom preložení prokurátorov na inú funkciu, a to bez ich súhlasu a bez uvedenia dôvodu až na obdobie šiestich mesiacov. Okrem toho môže podľa voľného uváženia prerozdeľovať veci medzi prokurátorov, čo rovnako vzbudilo obavy z toho, že politické hľadiská by mohli mať vplyv na priebeh trestného konania⁶¹.

Kvalita

Financovanie súdnictva sa od roku 2016 postupne zvyšuje. Poľsko vynakladá na súdy sumu, ktorá zodpovedá zhruba priemeru EÚ na obyvateľa. Poľsko má zároveň jedny z najvyšších výdavkov verejnej správy na justičný systém (vrátane prokuratúry a právnej pomoci), vyjadrené ako percentuálny podiel na HDP⁶².

Pokiaľ ide o ľudské zdroje, viacero sudcovských miest ostáva neobsadených. Treba poznamenať, že pred zmenami v zložení NSR v roku 2018 minister spravodlivosti odkladal zverejnenie voľných pracovných miest na súdoch, čo je predpokladom na to, aby sa o ne ktokoľvek mohol uchádzať. Na tento problém upozornili ombudsman⁶³ a zástupcovia sudcovských združení⁶⁴, ktorí argumentovali, že hlavným dôvodom poklesu efektívnosti súdov sú naďalej súdy s nedostatočným počtom zamestnancov.

Existuje priestor na zlepšenie, pokiaľ ide o digitalizáciu justičného systému. V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi Poľsko zlepšilo dostupnosť online informácií o súdnom systéme pre širokú verejnosť⁶⁵. Napriek významnému pokroku naďalej pretrváva potreba zavádzania nástrojov IT v rámci súdnych postupov⁶⁶. Výzvy na ďalšie úsilie v oblasti digitalizácie súdov

⁵⁸ Pokyny sa používajú v politicky citlivých veciach, v ktorých sa proti prokurátorom vedie disciplinárne konanie; pozri uznesenie združenia Lex Super Omnia z 26. apríla 2020. Média navyše uviedli, že veľa osobných pokynov v citlivých veciach nie je nahlásených ani písomne vydaných (pozri Gazeta Prawna „21 osobistych instrukcji Zbigniewa Ziobry dla prokuratorów. Nie oznacza to, że nieformalnych nacisków w ogóle nie ma.“ z roku 2018; Gazeta Wyborcza „Minister kontroli, nacisków i ręcznego sterowania. Zbigniew Ziobro dzieli i rządzi w resorcie sprawiedliwości.“ z roku 2019).

⁵⁹ Napríklad vyšetrovanie týkajúce sa Komisie pre finančný dohľad. Pozri aj poznámku pod čiarou vyššie.

⁶⁰ Benátska komisia [stanovisko CDL-AD(2017)028]; pozri aj vyhlásenia združenia prokurátorov Lex Super Omnia z 26. apríla a 3. júna 2020.

⁶¹ Komuniké poľského ombudsmana z roku 2019 vo veci prokurátora Krasoňa.

⁶² Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázok č. 33.

⁶³ Vyhlásenie poľského ombudsmana z 9. októbra 2018 predložené ministerstvu spravodlivosti.

⁶⁴ Prawo.pl „Wakaty uderzają w sądy...najbardziejziej okregowe“ z roku 2019.

⁶⁵ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázok č. 22.

⁶⁶ V súčasnosti existujú tieto možnosti: vykonávanie dôkazov s použitím technických zariadení umožňujúcich vykonávanie tejto činnosti na diaľku; prehrávanie nahratého obrazového záznamu a zvukového záznamu na pojednávaní; vypracovanie zápisnice z pojednávania alebo súdneho zasadnutia s použitím zariadenia na záznam zvuku alebo obrazu; poskytnutie obsahu zápisnice a listov v elektronickej forme prostredníctvom systému IKT na podporu súdneho konania alebo iného používaného teleinformačného systému na účely ich sprístupnenia a možnosť, aby strany a účastníci konania získali vyhotovené zvukové alebo obrazovo-

pochádzajú od združení sudcov⁶⁷, ombudsmana⁶⁸ a Národnej advokátskej komory⁶⁹, pričom naznačujú, že nedostatočná digitalizácia sa stala opakovaným problémom práve v období pandémie ochorenia COVID-19.

V roku 2019 vstúpili do platnosti reformy týkajúce sa právnej pomoci, súdnych poplatkov a občianskoprávneho konania. Bezplatná právna pomoc a bezplatné občianskoprávne poradenstvo je v Poľsku k dispozícii každému, kto si nemôže dovoliť zaplatiť poradenstvo a kto v tomto zmysle urobí príslušné vyhlásenie. Existujú aj plány na postupné umožnenie bezplatnej mediácie⁷⁰. Národná advokátska komora vyjadrila znepokojenie nad zmenami občianskeho súdneho poriadku prijatými v roku 2019, ktoré neprispievajú k zvýšeniu tempa súdnych konaní⁷¹.

Efektívnosť

Pokiaľ ide o dĺžku konania, celková výkonnosť všeobecných súdov sa blíži k priemeru EÚ. V roku 2018 sa však zvýšil odhadovaný čas potrebný na riešenie občianskoprávných a obchodných sporových konaní a zhoršila sa aj miera vyriešenia takýchto vecí. Zatiaľ čo počet takýchto vecí klesol, počet otvorených vecí sa zvýšil⁷². Pre dĺžku občianskoprávneho a trestného konania zostáva Poľsko pod zvýšeným dohľadom Výboru ministrov Rady Európy⁷³.

Výkonnosť správnych súdov je nad priemerom EÚ. Mierny pokles je viditeľný v počte nových správnych konaní a v odhadovanom čase potrebnom na ich vyriešenie. Miera vyriešenia takýchto vecí zostáva nad 100 %⁷⁴.

II. PROTIKORUPČNÝ RÁMEC

Právny a inštitucionálny rámec na prevenciu a boj proti korupcii je do značnej miery zavedený. Ústredný protikorupčný úrad (ÚPÚ) je špecializovaný orgán na boj proti korupcii. ÚPÚ spája spravodajské a policajné funkcie a môže začať správne, ako aj trestné konanie. Pripravovaný zákon o „transparentnosti verejného života“ má za cieľ reorganizovať kľúčové preventívne ustanovenia do jedného právneho aktu. V rámci toho dôjde k zmene niektorých

zvukové záznamy zo spisu; akceptovanie elektronických dôkazov; elektronické konania o platobnom rozkaze a predkladanie prostredníctvom systému IKT.

⁶⁷ Vyhlásenie združenia sudcov Iustitia z 9. mája 2020.

⁶⁸ List ombudsmana z 9. júna 2020 predložený ministerstvu spravodlivosti.

⁶⁹ Uznesenie advokátskej komory z 12. marca 2020 (č. 155/20) s dodatkom.

⁷⁰ Prawo.pl (2019) „*Finansowe zachęty mają motywować do korzystania z mediacji.*“ Poľsko organizuje aj množstvo rôznych činností na podporu využívania mediácie (Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázok č. 20).

⁷¹ Uznesenie Národnej advokátskej komory č. 61/2019. Národná advokátska komora osobitne zdôrazňuje, že pozmeňujúcimi návrhmi sa zavádza nadmerná formálnosť konania.

⁷² Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázky č. 3, 7, 11 a 14. Počet nových občianskoprávných a obchodných sporových konaní zostal v posledných rokoch vysoký (Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázok č. 3). Napriek nárastu neukončených prvostupňových občianskoprávných, obchodných, správnych a iných vecí v porovnaní s rokom 2012 nedošlo v roku 2018 k významnému poklesu ich miery vyriešenia (Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázky č. 10 a 13).

⁷³ Rada Európy CM/Del/Dec(2018)1331/H46-19: H46-19 Bąk (podanie č. 7870/04), Majewski (podanie č. 52690/99), Rutkowski a ďalší (podanie č. 72287/10) a Jan Załuska, Marianna Rogalska a 398 ďalších podaní (podanie č. 53491/10)/Poľsko.

⁷⁴ Porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície za rok 2020, obrázky č. 8, 9 a 12.

prvkov, ako sú napríklad súčasné systémy majetkových priznaní, a upravia sa právne predpisy týkajúce sa lobizmu.

V najnovšom indexe vnímania korupcie organizácie Transparency International má Poľsko skóre 58/100 a je na 12. mieste v Európskej únii a na 41. mieste v celosvetovom meradle⁷⁵. Z prieskumov Eurobarometra vyplýva, že počet poľských respondentov, ktorí považujú korupciu za rozšírenú v ich krajine (59 %), je nižší ako priemer EÚ (71 %), zatiaľ čo 37 % ľudí si myslí, že sa ich korupcia osobne dotýka v ich každodennom živote (priemer EÚ je 26 %)⁷⁶. Pokiaľ ide o podniky, 49 % spoločností považuje korupciu za rozšírenú (priemer EÚ 63 %) a 27 % spoločností sa domnieva, že korupcia je problémom pri podnikaní (priemer EÚ 37 %). Okrem toho 43 % ľudí konštatuje, že prebieha dostatok úspešných trestných stíhaní, ktoré by ľudí odradili od korupčných praktík (priemer EÚ 36 %), zatiaľ čo 26 % spoločností sa domnieva, že ľudia a podniky pristihnúť/pristihnuté pri podplácaní vysokopostaveného úradníka sú potrestaní/potrestané primeraným spôsobom (priemer EÚ 31 %)⁷⁷.

Cieľom plánovanej iniciatívy je ďalší rozvoj právneho rámca pre boj proti korupcii. Poľské trestné právo poskytuje dobrý základ pre vyšetrovanie, trestné stíhanie a súdne rozhodovanie o trestných činoch korupcie.⁷⁸ Poľsko má právny rámec aj na predchádzanie korupcii, pričom niekoľko právnych aktov upravuje otázky etiky a integrity vo verejnom sektore⁷⁹, ako aj povinnosti zverejňovať informácie o majetku a konfliktoch záujmov⁸⁰. Boli však vyjadrené viaceré obavy, najmä pokiaľ ide o konflikt záujmov a zverejňovanie informácií o majetku⁸¹. Nový zákon o transparentnosti verejného života je v súčasnosti v pokročilej prípravnej fáze, s cieľom posilniť existujúce protikorupčné mechanizmy a zahrnúť zásady transparentnosti do jedného právneho aktu. Ďalším cieľom zákona je zrušiť niektoré existujúce zákony s cieľom štandardizovať súčasný systém a pravidlá týkajúce sa priznávania majetku. Cieľom návrhu je zmeniť aj existujúce pravidlá lobizmu a zákon o prístupe k verejným informáciám a posilniť opatrenia na ochranu oznamovateľov⁸².

V trestnom zákone boli navrhnuté zmeny. Ústavný súd 14. júla 2020 vyhlásil, že návrh zákona z júna 2019, ktorým sa mení trestný zákon⁸³, považuje za protiústavný⁸⁴. Navrhovali sa zmeny vo vymedzení osoby, ktorá vykonáva verejnú funkciu, a zaviedlo by sa širšie vymedzenie „osoby, ktorá vykonáva verejnú funkciu“, ktoré by okrem iného zahŕňalo domácu alebo zahraničnú organizačnú zložku nakladajúcu s verejnými prostriedkami, členov predstavenstiev alebo zástupcov štátnych podnikov a subjekty, v ktorých viac ako 50 %

⁷⁵ Organizácia Transparency International (2020), Index vnímania korupcie v roku 2019.

⁷⁶ Osobitný prieskum Eurobarometra 502 (2020).

⁷⁷ Rýchly prieskum Eurobarometra 482 (2019).

⁷⁸ GRECO, správa EÚ o boji proti korupcii za rok 2014; GRECO, tretie kolo hodnotenia, hodnotiaca správa, odporúčanie iii).

⁷⁹ Príslušná právna úprava zahŕňa: zákon z 21. augusta 1997 o obmedzení podnikateľskej činnosti osôb, ktoré vykonávajú verejné funkcie; zákon zo 6. septembra 2001 o prístupe k verejným informáciám; zákon zo 7. júla 2005 o lobizme v procese tvorby práva a zákon z 21. augusta 1997 o obmedzení podnikateľskej činnosti osôb, ktoré vykonávajú verejné funkcie.

⁸⁰ Medzi ne patrí zákon o verejnej službe z 21. novembra 2008, zákon o zamestnancoch štátnych úradov zo 16. septembra 1982 a zákon o verejnom obstarávaní z 29. januára 2004.

⁸¹ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaca správa.

⁸² GRECO, druhý dodatok k druhej správe o plnení odporúčaní, bod 27.

⁸³ Zákon z 13. júna 2019, ktorým sa mení trestný zákon a niektoré ďalšie zákony, zaslal prezident Ústavnému súdu 28. júna 2019 v rámci preventívnej ústavnej kontroly.

⁸⁴ Ústavný súd vyhlásil, že zmeny trestného zákona boli prijaté postupom, ktorý nebol v súlade s vnútornými predpismi Sejmu upravujúcimi legislatívnu činnosť.

základného imania vlastní ústredná štátna správa alebo miestna samospráva. Medzi ďalšie navrhované zmeny by patrilo zvýšenie sankcií za trestné činy aktívneho a pasívneho úplatkárstva týkajúce sa majetku vysokej hodnoty. Mechanizmy, ako napríklad doložka o „netrestaní“, ktorou sa ustanovuje, že osoba, ktorá dáva úplatok, nebude trestateľná, ak o trestnom čine dobrovoľne upovedomí orgány činné v trestnom konaní, by však v zákone zostali. Skupina štátov proti korupcii (GRECO) Rady Európy vyjadrila obavy z prvkov imunitného režimu a jeho vplyvu na trestné stíhanie trestných činov súvisiacich s korupciou⁸⁵.

Ústredný protikorupčný úrad (ÚPÚ) je špecializovaný orgán na boj proti korupcii. ÚPÚ spája spravodajské a policajné funkcie a môže začať tak správne, ako aj trestné konanie⁸⁶. Odhaľovanie korupcie je súčasťou jeho základných funkcií a v prípadoch dôvodného podozrenia môže ÚPÚ viesť vyšetrovania trestných činov. Má kompetenciu overovať majetkové priznania a kontrolovať rozhodnutia o verejnom obstarávaní. Je poverený aj monitorovaním nedodržiavania pravidiel nezlučiteľnosti, pokiaľ ide o obmedzenia obchodnej činnosti verejných činiteľov, a začatím postupov na vrátenie nespravodlivo získaných výhod. ÚPÚ má aj preventívnu úlohu a dohliada na koordináciu vládneho protikorupčného programu na roky 2018 – 2020, ktorého všeobecné ciele zahŕňajú skvalitnenie protikorupčných predpisov a posilnenie spolupráce a koordinácie medzi orgánmi činnými v trestnom konaní. Vedúceho úradu vymenúva predseda vlády na obdobie štyroch rokov. ÚPÚ pracuje pod vedením predsedu vlády a určeného „ministra-koordinátora pre špeciálne služby“⁸⁷. V súčasnom právnom rámci tento postup vymenúvania a podriadenie úradu výkonnej moci vyvolali obavy, pokiaľ ide o autonómnosť ÚPÚ a skutočnú nezávislosť od výkonnej moci⁸⁸.

Otázky etiky a integrity vo verejnom sektore a konflikty záujmov v súčasnosti upravuje niekoľko základných aktov. Hlavným právnym aktom na podporu integrity je zákon o obmedzení podnikateľskej činnosti osôb, ktoré vykonávajú verejné funkcie, ktorým sa zakazujú určité činnosti a obmedzuje sa vlastníctvo obchodných podielov a členstvo v rôznych radách. Vo vyhláske o etickom rámci štátnej služby sú stanovené etické normy pre verejnú správu, ale nevzťahuje sa na najvyšších úradníkov. V ich prípade je výkon povolania všeobecne upravený v ústave. Aj ministerstvá riešia integritu vo svojich radoch v rôznom rozsahu. Skupina GRECO zdôraznila potenciálne prínosy súdržnejšej politiky a odporučila vypracovať plán všeobecnej integrity a kódex správania s rozsiahlymi mechanizmami pre dohľad a sankcie, ako aj zvyšovať informovanosť o otázkach integrity⁸⁹. V niekoľkých ďalších právnych textoch je okrem toho stanovená povinnosť oznamovať konkrétne situácie konfliktov záujmov, ale nie je jasne koordinovaná ani konsolidovaná do jednotného rámca⁹⁰. Hoci vo všeobecne záväzných právnych predpisoch neexistuje právne vymedzenie konfliktov záujmov, správny poriadok sa vzťahuje na konflikty záujmov verejných činiteľov. Tieto sa v prípade ministrov a ďalších vysokých úradníkov obmedzujú na určité konkrétne situácie týkajúce sa majetkových záujmov⁹¹. V roku 2019 ÚPÚ preskúmal 2 477 sporných otázok konfliktov záujmov na ministerstve zdravotníctva a ministerstve obrany (4 581 v roku 2018),

⁸⁵ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaci správa, odporúčanie xii), bod 87.

⁸⁶ Zriadený zákonom z 9. júna 2006 o Ústrednom protikorupčnom úrade.

⁸⁷ ÚPÚ je úrad štátnej správy, ktorého vedúci je sám ústredným orgánom tejto správy. Vedúceho vymenúva predseda vlády na štyri roky, pričom toto obdobie sa môže jedenkrát obnoviť, ktorý zároveň nad ním/ňou vykonáva dohľad prostredníctvom ministra osobitne vymenovaného za koordinátora špeciálnych služieb. GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaci správa, bod 34.

⁸⁸ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaci správa, bod 78.

⁸⁹ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaci správa, odporúčania i), ii), iii) a ix).

⁹⁰ Pozri poznámku pod čiarou č. 77.

⁹¹ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiaci správa, bod 53.

ktoré zahŕňali 2 187 osôb (2 110 v roku 2018), pričom tri prípady boli postúpené prokuratúre⁹².

Neexistuje jednotná legislatíva pre majetkové priznania ani centralizovaný systém ich podávania a monitorovania. Poslanci predkladajú majetkové priznania v súlade so zákonom z mája 1996 o výkone povinností poslancov Sejmu a senátorov. Zákonom o obmedzení podnikateľskej činnosti osôb, ktoré vykonávajú verejné funkcie, sa osobám vo vrcholových výkonných funkciách ukladá povinnosť každoročne zverejňovať svoje finančné a ekonomické činnosti. Táto legislatíva sa v praxi týka politikov na všetkých úrovniach, no existujú obavy týkajúce sa rozdielnych systémov a rámcov, ktoré majú zabezpečovať zverejňovanie priznaní⁹³. V roku 2019 ÚPÚ vykonal 90 kontrol majetkových priznaní (69 v roku 2018), 364 analýz predbežnej kontroly (330 v roku 2018) a 341 kontrolných prípadov (320 v roku 2018)⁹⁴. V súčasnosti sú však pred Ústavným súdom napadnuté zmeny zákona o výkone mandátu poslanca a senátora, ktorými sa má rozšíriť zoznam povinných osôb a rozsah zahrnutých informácií. Hoci skupina GRECO víta existenciu záväzkov, uviedla, že v Poľsku treba posilniť opatrenia týkajúce sa majetkových priznaní a doplniť ich o nezávislý a účinný mechanizmus kontroly⁹⁵. V tejto súvislosti sa pripravuje návrh zákona s novým tlačivom majetkového priznania a ÚPÚ vypracúva jednotný systém, ktorý vyrieši nedostatočné elektronické a automatizované spôsoby podávania a kontroly priznaní⁹⁶.

Existujú opatrenia na reguláciu lobizmu a javu „otáčavých dverí“ a určité ustanovenia umožňujú ochranu oznamovateľov. Zákonom o lobingovej činnosti v zákonodarnom procese sa všeobecne vymedzuje lobizmus, stanovuje sa verejný register a určujú sa povinnosti a sankcie za neregistrované činnosti. Ustanoveniami tohto zákona sa však koncepcia lobizmu obmedzuje len na zákonodarný proces. Skupina GRECO odporučila, aby boli interakcie poslancov s lobistami transparentnejšie,⁹⁷ aby sa zaviedli podrobné pravidlá interakcie s lobistami a aby sa zverejňovali dostatočné informácie o účele týchto kontaktov⁹⁸. Jav „otáčavých dverí“ je regulovaný formou prechodnej lehoty v trvaní jedného roka, ktorá sa však obmedzuje na subjekty, pre ktoré úradník vydal konkrétne rozhodnutie. Hoci existujú plány na predĺženie tohto obdobia, odporúčalo sa aj rozšírenie rozsahu jeho pôsobnosti⁹⁹. Niektoré právne akty zahŕňajú ustanovenia o ochrane oznamovateľov, v tejto veci však neexistujú žiadne osobitné právne predpisy a bola zdôraznená potreba posilniť ochranu oznamujúcich osôb¹⁰⁰.

III. PLURALITA MÉDIÍ

Poľský právny rámec týkajúci sa plurality médií je založený tak na ústavných zárukách, ako aj na odvetvových právnych predpisoch. Ústava zaručuje nezávislosť národného orgánu pre médiá – Národnej rady pre rozhlas a televíziu (KRRiT) – a kompetencie regulačného orgánu

⁹² Ústredný protikorupčný úrad, výročná správa za rok 2019.

⁹³ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiacia správa, body 66 – 72.

⁹⁴ Ústredný protikorupčný úrad, výročná správa za rok 2019, s. 23, 25, 28.

⁹⁵ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiacia správa, odporúčania x) a xi), body 72 a 78.

⁹⁶ Vládny protikorupčný program na roky 2018 – 2020.

⁹⁷ GRECO, štvrté kolo hodnotenia – hodnotiacia správa, odporúčanie i). V odseku 11 druhého dodatku k druhej správe o plnení odporúčaní sa konštatuje, že toto odporúčanie sa ešte nevykonalo.

⁹⁸ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiacia správa, odporúčanie vi), bod 44.

⁹⁹ GRECO, piate kolo hodnotenia – hodnotiacia správa, odporúčanie viii), bod 65.

¹⁰⁰ Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii (2015), skupina pre preskúmanie vykonávania (1. cyklus) a OECD *Poland: Follow up to the Phase 3 Report and Recommendations* (Poľsko: Následné opatrenia k správe a odporúčaniam 3. fázy).

sú konkretizované v zákone o rozhlasovom a televíznom vysielaní¹⁰¹ z roku 1992. Pokiaľ ide o rámec ochrany novinárov, slobodu prejavu ochraňuje ústava¹⁰². Trestný zákon sa však vzťahuje aj na trestné činy urážky štátnych symbolov, vysokých verejných činiteľov a náboženstva. Ústava tiež zaručuje právo občanov na informácie o činnosti verejných orgánov¹⁰³. Toto právo je konkretizované v zákone zo 6. septembra 2001 o prístupe k verejným informáciám¹⁰⁴.

Právny rámec poskytuje záruky nezávislosti orgánu na reguláciu médií. Ústavou¹⁰⁵ sa Národná rada pre rozhlas a televíziu (KRRiT) poveruje úlohou ochraňovať slobodu prejavu, právo na informácie a verejný záujem v rozhlasovom a televíznom vysielaní. Jej členov vymenúvajú parlament a prezident republiky. Nesmú byť členmi politickej strany, odborovej organizácie ani vykonávať verejné činnosti nezlučiteľné so svojou funkciou. Zákon o rozhlasovom a televíznom vysielaní obsahuje podrobný zoznam kompetencií KRRiT. V revidovanej smernici o audiovizuálnych mediálnych službách (AVMSD)¹⁰⁶ sa stanovuje celý rad konkrétnych záruk nezávislosti a efektívnosti vnútroštátnych orgánov na reguláciu médií. Poľsko je v súčasnosti v procese transpozície revidovanej smernice AVMSD, počas ktorého by mohlo byť navrhnuté ďalšie zosúladenie vnútroštátnych právnych predpisov s rámcom EÚ, a smernica by sa mohla prijať začiatkom jesene 2020¹⁰⁷.

Poľský orgán na reguláciu médií možno ešte stále podlieha politickému vplyvu. V Monitorovaní plurality médií (MPM) z roku 2020 sa informovalo o strednom riziku, pokiaľ ide o nezávislosť a účinnosť poľského orgánu na reguláciu médií¹⁰⁸, pričom sa skonštatovalo, že postupy na vymenovanie do Národnej rady pre rozhlas a televíziu (KRRiT) účinne neobmedzili riziko politického vplyvu na médiá. Napríklad nebolo nariadené žiadne monitorovanie volieb, aby sa mohlo analyzovať mediálne pokrytie volebných kampaní pri voľbách do európskeho a národného parlamentu v roku 2019. Ako informoval Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR), ani v prípade prezidentskej kampane v roku 2020 KRRiT nezabezpečila nezávislé monitorovanie tejto kampane¹⁰⁹. V dôsledku reformy z roku 2016¹¹⁰ boli navyše niektoré kompetencie KRRiT odobraté a pridelené novozaloženej Národnej mediálnej rade (RMN)¹¹¹, ktorá je v súčasnosti poverená vymenúvaním a odvolávaním predstavenstiev a dozorných rád Poľskej televízie (TVP), Poľského rozhlasu a Poľskej tlačovej agentúry. Poľský Ústavný súd v decembri 2016 vyhlásil vylúčenie KRRiT z procesu vymenúvania vedenia verejnoprávnych médií za protiústavné¹¹². Rozsudok sa zatiaľ nevykonával¹¹³.

¹⁰¹ Zákon z 29. decembra 1992 o rozhlasovom a televíznom vysielaní.

¹⁰² Článok 54 ústavy.

¹⁰³ Článok 61 ústavy.

¹⁰⁴ V rokoch 2019 až 2020 sa Poľsko prepadlo o tri miesta vo svetovom rebríčku slobody tlače, ktorý zverejňuje organizácia Reportéri bez hraníc, na súčasné 62. miesto.

¹⁰⁵ Články 213 – 215 ústavy.

¹⁰⁶ Smernica (EÚ) 2018/1808 zo 14. novembra 2018.

¹⁰⁷ Informácie prijaté v súvislosti s návštevou Poľska.

¹⁰⁸ Pokiaľ ide o nezávislosť Úradu pre elektronické komunikácie, pozri časť IV.

¹⁰⁹ Vyhlásenie o predbežných zisteniach a záveroch osobitnej misie ODIHR na posúdenie volieb.

¹¹⁰ Úradné komuniké Sejmu zo 7. júla 2016.

¹¹¹ Tamtiež. Podľa zákona o Národnej mediálnej rade sa rada skladá z piatich členov, z ktorých troch vymenúva Sejm a dvoch prezident na obdobie šiestich rokov. Poľský prezident vymenúva členov rady z kandidátov nominovaných najväčšími parlamentnými opozičnými skupinami.

¹¹² Rozsudok Ústavného súdu z 13. decembra 2016 vo veci K 13/16.

¹¹³ Komuniké ombudsmana z 3. februára 2020.

Právny rámec týkajúci sa transparentnosti vlastníctva médií v Poľsku sa neuplatňuje rovnako na všetkých mediálnych aktéroch. Konkrétne neexistujú žiadne odvetovo špecifické ustanovenia o transparentnosti vlastníctva spravodajských médií. Z tohto dôvodu sa v MPM 2020 hodnotila transparentnosť vlastníctva médií v Poľsku ako stredne riziková s uvedením, že v oblasti rozhlasového a televízneho vysielania existujú určité špecifické pravidlá. Týka sa to sprístupňovania informácií verejnému orgánu KRRiT.

V Poľsku chýbajú regulačné záruky obmedzujúce politickú kontrolu nad médiami. Takéto záruky sa týkajú pravidiel o konfliktoch záujmov medzi vlastníckymi médiami a vládnuce stranami, straníckymi skupinami alebo politikmi¹¹⁴. Z prieskumu Centra pre verejnú mienku (CBOS) z roku 2019 vyplýva, že vnímanie politického ovplyvňovania v médiách je veľmi rozšírené¹¹⁵. Ako sa však uvádza v MPM 2020, vlastníci najväčších médií v Poľsku sa otvorene nehlásia k politickým stranám a väčšina spravodajských médií vrátane digitálnych médií podporuje odlišné politické názory¹¹⁶. Uvádza sa, že počas prezidentskej kampane v roku 2020 sa vládna koalícia zmieňovala o možných legislatívnych zmenách týkajúcich sa koncentrácie médií v zahraničnom vlastníctve¹¹⁷. Ak by sa tieto zmeny uskutočnili, mohli by mať vplyv na pluralitu médií a na vnútorný trh EÚ.

Ustanovenia trestného práva môžu ovplyvňovať určité aspekty rámca ochrany a činnosti novinárov. Trestný zákon obsahuje trestné činy urážky štátnych symbolov, vysokých verejných činiteľov a náboženstva. Možné sankcie za ohováranie¹¹⁸, ku ktorému dochádza prostredníctvom masovej komunikácie,¹¹⁹ zahŕňajú aj trest odňatia slobody (najviac na jeden rok). Ako uviedli niektorí zástupcovia novinárov, tento režim je predmetom dlhodobej kritiky, pretože problematika ohovárania by sa mohla dostatočne riešiť na základe rámca občianskoprávnej zodpovednosti¹²⁰. V tejto súvislosti sa v MPM 2020 poznamenáva, že aj samoregulačné opatrenia, ktoré by mohli prispieť k posilneniu postavenia novinárov, sa v Poľsku neuplatňujú účinne. Pozitívne je, že bol zmenený zákon o tlači, ktorý už novinárov nezaväzuje dodržiavať redakčnú líniu konkrétneho titulu. Zákon teraz dáva novinárovi možnosť odmietnuť záväzný pokyn, ak je v rozpore so zásadami slušnosti, objektivity a profesionálnej presnosti. Pokiaľ ide o bezpečnosť novinárov, platforma Rady Európy na podporu ochrany žurnalistiky a bezpečnosti novinárov zverejnila dve upozornenia týkajúce sa Poľska v roku 2019 a šesť v roku 2020. Upozornenia boli zaradené do kategórie obťažovania novinárov a do kategórie činov, ktoré majú zastráajúci účinok na slobodu médií¹²¹. Pokiaľ

¹¹⁴ Monitorovanie plurality médií 2020.

¹¹⁵ Press.pl, „CBOS: dla większości badanych media nie są bezstronne, najgorzej wypada TVP“ (ako sa uvádza v Monitorovaní plurality médií z roku 2020).

¹¹⁶ Informácie zhromaždené v súvislosti s návštevou krajiny; MPM 2020, s. 12.

¹¹⁷ Reuters.com, *Poland to propose limits on foreign media soon, Kaczynski says* (Kaczyński tvrdí, že Poľsko čoskoro navrhne obmedzenia pre zahraničné médiá). Zástupca vládnucej strany zaoberajúci sa mediálnymi otázkami nedávno potvrdil, že návrh právnej úpravy bude predložený na jeseň (WirtualneMedia „*Lichocka: jesienią Sejm zajmie się dekoncentracją mediów. Czarnecki: trzeba będzie odkupować je od Niemców*“).

¹¹⁸ Mapovanie dekriminalizácie ohovárania vykonané Centrom pre pluralitu a slobodu médií (CMPF).

¹¹⁹ Podľa poľských orgánov. Poľské orgány tiež uviedli, že ak sú tvrdenia o osobách zastávajúcich verejnú funkciu pravdivé, neexistuje žiadna trestná zodpovednosť a že v prevažnej väčšine prípadov boli uložené peňažné sankcie a odňatie slobody len v zanedbateľnom percentuálnom podiele prípadov.

¹²⁰ Informácie prijaté v súvislosti s návštevou Poľska.

¹²¹ Pokiaľ ide o bezpečnosť novinárov, upozornenia z roku 2020 sa týkajú: 1. žaloby týkajúcej sa ochrany osobných práv podanej proti vydavateľovi a novinárovi v súvislosti s obsahom investigatívneho článku; 2. obvinení fotoreportéra týkajúcich sa porušenia opatrení na obmedzenie fyzického kontaktu, keď fotografoval protestnú akciu proti čelnému predstaviteľovi vládnucej strany; 3. vyšetrovania trestného činu novinárky, ktorého sa údajne dopustila tým, že „neoprávnene šírla správy z verejného procesu pred tým, ako boli zverejnené v súdnom konaní“; 4. vandalského útoku na redakciu vydavateľstva vo Varšave; 5. sankcií, ktoré vedenie verejnoprávneho rozhlasu uložilo novinárovi, ktorý odmietol vysielat' diskriminačné informácie.

ide o digitálnu bezpečnosť novinárov, v MPM 2020 sa uvádzajú ojedinelé prípady, keď boli novinári zastrašovaní sledovaním zo strany polície a spravodajských služieb, ako aj prípady využívania telekomunikačných či internetových údajov novinárov bez predchádzajúceho oznámenia¹²².

V súčasnom právnom rámci sa uznáva právo na prístup k verejným informáciám. Vyskytli sa však opakujúce sa prípady odmietnutia takéhoto prístupu. V zákone zo 6. septembra 2001 o prístupe k verejným informáciám sa vyžaduje, aby štátne orgány (a iné subjekty) sprístupňovali všetky informácie o verejných veciach. Podľa tohto zákona právo na verejné informácie zahŕňa právo na bezodkladné získanie informácií, ktoré obsahujú najnovšie poznatky o verejných veciach. Do tohto predpisu nie sú zahrnuté utajované skutočnosti. Pokiaľ ide o uplatňovanie tohto práva v praxi, v MPM 2020 sa uvádzajú prípady, keď bol na miestnej úrovni odmietnutý prístup k informáciám o činnostiach miestnej samosprávy a regionálnej samosprávy alebo o plánovaných investíciách. Medzi ďalšie prípady odmietnutia patrilo odmietnutie prístupu novinárov k diskusiám o reformách vzdelávania a súdnictva.

IV. INÉ INŠTITUCIONÁLNE OTÁZKY SÚVISIACE SO SYSTÉMOM BRZD A PROTIVÁH

Poľsko je zastupiteľská demokratická republika s priamo voleným prezidentom, dvojkomorovým parlamentom¹²³ a ústavným súdom zodpovedným za preskúmavanie zákonov z pohľadu ústavy. Pri prijímaní zákonov má Sejm konečnú rozhodovaciu právomoc. Právo navrhnúť nový právny predpis má prezident republiky, Senát, skupina 15 poslancov, rada ministrov a skupina najmenej 100 000 občanov. Úlohou nezávislého ombudsmana je ochraňovať slobody a práva osôb a občanov uvedené v ústave a iných normatívnych aktoch.

V rokoch 2015 – 2019 sa pri prijímaní právnych predpisov, ktoré obsahovali dôležité precedensy vrátane významných štrukturálnych reforiem súdnictva, značne využívalo skrátené legislatívne konanie. Pokiaľ ide o právne predpisy v oblasti reforiem súdnictva, parlament sa venoval každému zákonu priemerne 18 dní¹²⁴. Obavy vznikli najmä v súvislosti so skráteným legislatívnym konaním, ktoré zákonodarca uplatnil v decembri 2019 pri prijímaní kontroverzných zmien v zákonoch o súdnictve, vrátane spôsobu, akým boli zmeny pôvodného návrhu navrhnuté v legislatívnom procese. Najvyšší súd skonštatoval, že sa tým porušili pravidlá dobrej legislatívy¹²⁵. Benátska komisia a OBSE pri niekoľkých príležitostiach zdôraznili význam dôkladného prerokovania legislatívnych návrhov a pozmeňujúcich návrhov vrátane zmysluplných konzultácií so zainteresovanými stranami, expertmi a občianskou spoločnosťou, ako aj dialógu s politickou opozíciou¹²⁶. Treba poznamenať, že verejné konzultácie sú povinné iba v prípade legislatívneho návrhu

¹²² V súlade s odporúčaniami Rady Európy komplexný legislatívny rámec, ktorý umožňuje novinárom a iným mediálnym aktérom účinne a bez obáv prispievať k verejnej diskusii [odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy CM/Rec(2016)4].

¹²³ Parlament sa skladá zo Sejmu (dolná komora) a Senátu (horná komora).

¹²⁴ Počítajúc od času, keď bol v parlamente predložený návrh právneho predpisu, až po čas, keď ho s konečnou platnosťou prijal Sejm; na základe údajov na webovej lokalite Sejmu, ktoré dokumentujú legislatívne konania o zákonoch.

¹²⁵ Ako je uvedené v stanoviskách Najvyššieho súdu (napr. stanoviská zo 16. a z 23. decembra 2019).

¹²⁶ Stanoviská Benátskej komisie CDL-AD(2020)017, bod 18; CDL AD(2016)026-e, body 21 – 22; OBSE-ODIHR *Urgent Interim Opinion* (Naliehavé predbežné stanovisko) JUD-POL/365/2019[AIC], bod 30.

predloženého radou ministrov, zatiaľ čo reformy súdnictva iniciovali členovia parlamentu, a preto sa nevyžadujú konzultácie¹²⁷.

Vláda 20. marca 2020 vyhlásila stav epidémie, ktorým čelí pandémie ochorenia COVID-19¹²⁸. Zainteresované strany vyjadrili obavy z opatrení nastolených v tejto súvislosti, a to vzhľadom na ich vplyv na základné práva a prezidentské voľby¹²⁹. Stav epidémie je stále v platnosti, hoci obmedzenia sa postupne rušia. Niektoré opatrenia prijaté na riešenie stavu epidémie nepriaznivo ovplyvňujú funkčné obdobie konkrétnych štátnych orgánov¹³⁰ vrátane Úradu pre elektronické komunikácie, v dôsledku čoho Európska komisia začala konanie o nesplnení povinnosti¹³¹.

Sudcovia Najvyššieho súdu vymenovaní v rámci reformy z roku 2017 majú právomoc preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov v určitých veciach za posledných 20 rokov. V rámci nového postupu týkajúceho sa mimoriadneho opravného prostriedku je nová komora pre mimoriadnu kontrolu a verejné záležitosti oprávnená, až na niektoré výnimky, úplne alebo čiastočne zrušiť ktorýkoľvek právoplatný rozsudok vydaný všeobecnými súdmi za posledných 20 rokov. Právomoc uplatniť opravný prostriedok má okrem iného generálny prokurátor a ombudsman. Podľa dostupných informácií väčšinu doterajších konaní inicioval generálny prokurátor¹³². Boli vyjadrené obavy, že tento postup možno využiť aj na to, čo by sa mohlo javiť ako politické motívy¹³³. Všeobecnejšie povedané, tento nový postup týkajúci sa mimoriadneho opravného prostriedku, založený na širokých kritériách, naskladá otázky týkajúce sa zásady právnej istoty¹³⁴ a predstavuje jednu z obáv, ktoré vzniesla Komisia v odôvodnenom návrhu prijatom podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ¹³⁵.

Nové zmeny nepriaznivo ovplyvňujú priestor občianskej spoločnosti¹³⁶. Poľsko má širokú a dynamickú občiansku spoločnosť, ktorú tvorí vyše 120 000 rôznych MVO. Vývoj však ukázal, že MVO, ktoré sú kritické voči tej či onej politike vlády, sa stávajú cieľom nelichotivých vyhlásení predstaviteľov orgánov verejnej moci¹³⁷. Národný inštitút slobody –

¹²⁷ Využívanie skráteného legislatívneho konania na prijímanie zákonov upravujúcich dôležité aspekty právneho alebo politického poriadku všeobecne neodporúčajú také orgány, ako je Benátska komisia [pozri kontrolný zoznam CDL-AD (2019)015, bod 75].

¹²⁸ Nariadenie ministra zdravotníctva z 20. marca 2020 o zavedení stavu epidémie v rámci Poľskej republiky. Stav epidémie nemá vopred stanovené trvanie a vláda ho môže predĺžiť.

¹²⁹ Podľa ústavy možno základné práva obmedziť iba v prípade vyhlásenia výnimočného stavu, ktorý nebol vyhlásený. Prezidentské voľby sa neuskutočnili tak, ako sa pôvodne plánovalo. Pozri napr. vyhlásenia ombudsmana o opatreniach proti epidémii ochorenia COVID-19: <https://www.rpo.gov.pl/pl/kategoria-tematyczna/koronawirus-i-epidemia-w-polsce>.

¹³⁰ Na základe jedného z opatrení získal predseda vlády právomoc bez uvedenia dôvodu a predčasne ukončiť funkčné obdobie ktoréhokoľvek člena Rady pre sociálny dialóg. Prezident republiky 26. mája 2020 požiadal Ústavný súd, aby vyhlásil protiústavnosť dotknutej právnej úpravy (vec K 9/20; prebiehajúce konanie).

¹³¹ Komisia 2. júla 2020 poslala Poľsku formálnu výzvu z dôvodu vykonávania určitých právnych ustanovení, ktoré by mohli ovplyvniť nezávislosť poľského národného regulačného úradu, Úradu pre elektronické komunikácie, ktoré mali za následok predčasné odvolanie jeho predsedu.

¹³² Podľa informácií, ktoré poskytli ombudsman a Najvyšší súd. Treba poznamenať, že podľa údajov poskytnutých Najvyšším súdom v apríli prebiehalo 45 konaní týkajúcich sa tohto mimoriadneho opravného prostriedku.

¹³³ Stanovisko Benátskej komisie CDL-AD(2017)031. Treba poznamenať, že generálny prokurátor 11. júna 2020 podal mimoriadny opravný prostriedok vo veci týkajúcej sa sudcu a bývalého hovorcu Národnej súdnej rady, ktorý verejne kritizoval reformu súdnictva.

¹³⁴ Stanovisko Benátskej komisie z 11. decembra 2017 [CDL-AD(2017)031], body 53 – 63.

¹³⁵ Odôvodnený návrh, body 128 – 131.

¹³⁶ PZ RE (2020).

¹³⁷ Vyhlásenie ombudsmana z 8. januára 2020. Pozri aj usmernenia OBSE-ODIHR o ochrane obhajcov ľudských práv, body 70 – 73.

Centrum pre rozvoj občianskej spoločnosti zodpovedá za prerozdelenie verejných financií, ako aj financií pridelených krajine z EÚ, pre mimovládne organizácie. Zástupcovia organizácií tvoria menšinu v rozhodovacom procese v rámci tohto inštitútu, ktorému predsedá člen vlády. OBSE zistila, že vláda má podľa všetkého rozhodujúci vplyv na správu a fungovanie Národného inštitútu slobody, a v tejto súvislosti vydala odporúčania¹³⁸. V aktualizovanej správe medzinárodnej neziskovej organizácie CIVICUS z roku 2020 sa konštatuje, že občiansky priestor na fungovanie MVO sa zúžil¹³⁹. Zainteresované strany vyjadrili obavy súvisiace s tým, že členovia vlády nedávno navrhli právne predpisy, na základe ktorých budú MVO povinné zverejňovať dotácie prijaté zo zahraničia a MVO by sa za určitých podmienok považovali za „založené v zahraničí“¹⁴⁰. Rozhodnutie určitých regiónov vyhlásiť sa za „zóny bez LGBTI“ vyvolalo vážne pochybnosti o schopnosti miestnych orgánov spravodlivo rozdeľovať finančné prostriedky EÚ medzi MVO¹⁴¹. Opatrenia vlády zamerané na skupiny LGBTI vrátane zatknutia a zadržania niektorých zástupcov týchto skupín a ohováračské kampane vedené proti týmto skupinám vyvolali obavy¹⁴².

Ombudsman vykonáva dôležitú úlohu pri obhajovaní zásad právneho štátu.

Ombudsman v novembri 2017 opätovne získal akreditáciu statusu „A“ od Globálnej aliancie národných inštitúcií pre ľudské práva OSN (*UN Global Alliance of National Human Rights Institutions – GANHRI*)¹⁴³. GANHRI zdôraznila potrebu zabezpečenia primeraného financovania, aby ombudsman mohol účinne vykonávať svoj mandát. Ombudsman vydal množstvo stanovísk k novým právnym predpisom vrátane reforiem ovplyvňujúcich fungovanie súdnictva a intervenoval na poľských súdoch a Súdnom dvore EÚ. Ombudsman pravidelne intervenuje na podporu jednotlivcov vo veciach týkajúcich sa možného porušovania základných práv¹⁴⁴. Ďalšie činnosti ombudsmana sú zamerané na presadzovanie noriem nezávislosti súdnictva, právneho štátu a základných práv. Od roku 2016 sa ombudsman potýka s náročnejším prostredím, ktoré sa vyznačuje neprimeraným rozpočtom (o ktorom rozhoduje Sejm¹⁴⁵), kritikou zo strany vládnucej politickej väčšiny a osobnými útokmi v niektorých médiách¹⁴⁶.

¹³⁸ Stanovisko OBSE-ODIHR (2017), *Opinion on the Draft Act of Poland on the National Freedom Institute* (Stanovisko k návrhu poľského zákona o Národnom inštitúte slobody), bod 12. Obavy boli vznesené aj v súvislosti s udeľovaním grantov na postpenitenciárnu pomoc z fondu spravodlivosti, ktorý spravuje ministerstvo spravodlivosti; online nástroj Civil Space Watch (2019).

¹³⁹ Monitor CIVICUS – sledovanie občianskeho priestoru; ratingové hodnotenia sú na stupnici piatich kategórií vymedzené ako: otvorený, zúžený, obmedzovaný, potlačovaný a uzavretý.

¹⁴⁰ Tlačová správa ministerstva životného prostredia a ministerstva spravodlivosti zo 7. augusta 2020.

¹⁴¹ Útvary Európskej komisie 2. júna 2020 poslali v tejto súvislosti poľským orgánom list.

¹⁴² Vyhlásenie komisára Rady Európy pre ľudské práva z 8. augusta 2020.

¹⁴³ Globálna aliancia národných inštitúcií pre ľudské práva (GANHRI), podvýbor pre akreditáciu (*Sub-Committee on Accreditation – SCA*), správa o akreditáciách – november 2017.

¹⁴⁴ V roku 2019 ombudsman prijal 59 524 podnetov, z toho 27 113 nových. Okrem toho osobne prišlo do kancelárie ombudsmana 4 385 ľudí a 32 395 osôb dostalo individuálne rady a vysvetlenia týkajúce sa ich situácie. Pozri vyhlásenie ombudsmana o činnosti v roku 2019.

¹⁴⁵ Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (*European Institute for Gender Equality – EIGE*) v roku 2020, správa o Poľsku. Podľa medzinárodných noriem sa vyžaduje primeraná úroveň financovania; pozri Parížske zásady Organizácie Spojených národov: „2. Národná inštitúcia musí mať infraštruktúru, ktorá je vhodná na hladký priebeh jej činnosti, najmä primerané financovanie. Účelom tohto financovania by malo umožniť inštitúcii, aby mala vlastných zamestnancov a priestory, aby bola nezávislá od vlády a aby nepodliehala finančnej kontrole, ktorá by mohla ovplyvniť jej nezávislosť.“

¹⁴⁶ DoRzeczy „Sejmowa awantura o Bodnara. „Antypolski rzecznik“, „to jest kryminal““ z roku 2019; Wprost „Krytyka TVP po materiale o synu Bodnara. „14-latek groził nożem rówieśnikom““ z roku 2019.

Príloha I: Zoznam zdrojov v abecednom poradí*

* Zoznam príspevkov prijatých v rámci konzultácie k Správe o právnom štáte 2020 sa nachádza na (webová lokalita Komisie).

Advokátska komora, uznesenie Národnej advokátskej komory z 12. marca 2020 (č. 155/20) s dodatkom.

Advokátska komora, uznesenie Národnej advokátskej komory z 15. júna 2019 (č. 61/2019).

Amnesty International (2019), Správa o Poľsku za rok 2019. <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/poland/report-poland/>.

Centrum pre pluralitu a slobodu médií (2020), Monitorovanie plurality médií 2020. <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

CIVICUS, Profil Poľska. <https://monitor.civicus.org/country/poland/>.

Civil Space Watch (2019), Sledovanie občianskeho priestoru v roku 2019. <http://civicspacewatch.eu/civic-space-watch-report-2019-%E2%80%A2-success-stories-of-resistance-is-out/>.

Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii (2015) skupina pre preskúmanie vykonávania (1. cyklus).

DoRzeczy (2019), *Sejmowa awantura o Bodnara. "Antypolski rzecznik", "to jest kryminal"*. <https://pinkosz.dorzeczy.pl/kraj/113540/sejmowa-awantura-o-bodnara-antypolski-rzecznik-to-jest-kryminal.html>.

Európska komisia (2017), informácie týkajúce sa začatia postupu voči Poľsku podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_17_5367.

Európska komisia (2019), informácie týkajúce sa postupu v prípade nesplnenia povinnosti, ktorý sa začal voči Poľsku a 10. októbra 2020 bol postúpený Súdnemu dvoru. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/IP_19_6033.

Európska komisia (2020), informácie týkajúce sa postupu v prípade nesplnenia povinnosti, ktorý sa začal voči Poľsku 29. apríla 2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/ip_20_772.

Európska komisia (2020), porovnávací prehľad EÚ v oblasti justície. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_sk.

Európska komisia (2020), Správa o Poľsku, SWD(2020) 520 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0520&from=EN>.

Európska komisia (2020), súbor prípadov nesplnenia povinnosti z júla 2020: kľúčové rozhodnutia. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sk/INF_20_1212.

Európska sieť súdnych rád (2018), pozičný dokument výkonnej rady ENCJ o členstve poľskej Národnej súdnej rady. <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/News/ENCJ%20Board%20position%20paper%20on%20KRS%20Poland.pdf>.

Európska sieť súdnych rád (2020), pozičný dokument o členstve KRS v ENCJ s odôvodnením návrhu pre valné zhromaždenie vylúčiť KRS zo združenia. <https://www.encj.eu/node/556>.

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (2020), informácie o jednotlivých krajinách: Poľsko (aktualizované v novembri 2019). <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries/poland>.

Gazeta Prawna (2018), *21 osobistych instrukcji Zbigniewa Ziobry. Nie oznacza to, że nieformalnych nacisków w ogóle nie ma*. <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1099148,naciski-zbigniewa-ziobro-na-prokuratorow.html>.

Gazeta Wyborcza (2019), *Minister kontroli, nacisków i ręcznego sterowania. Zbigniew Ziobro dzieli i rządzi w resorcie sprawiedliwości*. <https://wyborcza.pl/7,75968,24473135,minister-kontroli-naciskow-i-recznego-sterowania-zbigniew.html>.

GRECO (2012), tretie kolo hodnotenia – hodnotiaca správa o Poľsku v oblasti „obvinení“, „transparentnosti financovania strán“ – hodnotiaca správa.

GRECO (2013), štvrté kolo hodnotenia – hodnotiaca správa o Poľsku o predchádzaní korupcie v súvislosti s poslancami parlamentu, sudcami a prokurátormi.

GRECO (2014), Protikorupčná správa EÚ za rok 2014.

GRECO (2019), piate kolo hodnotenia – hodnotiaca správa o Poľsku o predchádzaní korupcii a podporovaní integrity v ústrednej štátnej správe (najvyšších výkonných funkciách) a orgánoch presadzovania práva.

GRECO (2019), štvrté kolo hodnotenia – druhý dodatok k druhej správe o plnení odporúčaní vrátane následných opatrení k dodatku k hodnotiacej správe (pravidlo 34) o Poľsku.

Helsinská nadácia pre ľudské práva (2017), *Smear campaign against courts continues* (Ohováračská kampaň voči súdom pokračuje). <https://www.hfhr.pl/en/smea-campaign-against-courts-continues-hfhr-issues-statement/>.

Helsinská nadácia pre ľudské práva (2018), *Report on Activities of the Constitutional Tribunal in 2017* (Správa o činnosti Ústavného súdu v roku 2017). <https://www.hfhr.pl/trybunal2017>.

Helsinská nadácia pre ľudské práva (2020), správa, *The Time of Trial. How do changes in justice system affect Polish judges?* (Čas skúšky. Ako ovplyvňujú zmeny v justičnom systéme poľských sudcov?) <https://www.hfhr.pl/en/hfhrs-report-the-time-of-trial-how-do-changes-in-justice-system-affect-polish-judges/>.

Iustitia (2020), vyhlásenie z 9. mája 2020. <https://www.iustitia.pl/83-komunikaty-i-oswiadczenia/3830-rekomendacje-ssp-iustitia-dotyczace-funkcjonowania-sadow-podczas-pandemii-koronawirusa>.

Lex Super Omnia (2020), otvorený list z 3. júna 2020 adresovaný predsedovi vlády. <http://lexso.org.pl/2020/06/10/list-otwarty-do-pana-mateusza-morawieckiego-prezesa-rady-ministrow/>.

Lex Super Omnia (2020), uznesenie z 26. apríla 2020. <http://lexso.org.pl/2020/04/26/uchwala-zarządu-stowarzyszenia-prokuratorow-lex-super-omnia-z-dnia-26-kwietnia-2020-roku-w-sprawie-obrony-niezaleznosci-prokuratorskiej/>.

Ministerstvo životného prostredia a ministerstvo spravodlivosti, tlačová správa zo 7. augusta 2020. <https://www.gov.pl/web/srodowisko/nowe-prawo-wzmocni--przejrzystosc-finansowania-organizacji-pozarzadowych>.

Nadácia Batoryho (2018), *Eksperti krytycznie oceniają funkcjonowanie TK*. https://www.batory.org.pl/informacje_prasowe/eksperti-krytycznie-oceniaja-funkcjonowanie-tk/.

Nadácia Batoryho (2019), *Pogłębiający się kryzys w Polsce – Kiedy w Europie umiera praworządność*. <https://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Forum%20Idei/Poglebiajacy%20sie%20kryzys%20w%20Polsce.pdf>.

Najvyšší súd (2019), stanovisko Najvyššieho súdu zo 16. decembra 2019 a z 23. decembra 2019 o zákone z 20. decembra 2019, ktorým sa mení zákon o organizácii všeobecných súdov a niektoré ďalšie zákony.

Najvyšší súd (2020), list „zastupujúceho“ prvého predsedu Najvyššieho súdu, ktorým predkladá prezidentovi republiky päť kandidátov. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/Pismo%20do%20Prezydenta%20>

[20RP%20-%20lista%20kandydat%C3%20na%20stanowisko%20Pierwszego%20Prezesa%20SN.pdf](#).

Najvyšší súd (2020), spoločné uznesenie troch komôr Najvyššieho súdu z 23. januára 2020. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=602-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969c5&ListName=Wydarzenia>.

Najvyšší súd (2020), vyhlásenie 50 sudcov Najvyššieho súdu vymenovaných do Najvyššieho súdu pred reformou súdnictva. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=666-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969c5&ListName=Wydarzenia>.

Najvyšší súd (2020), vyhlásenie predsedu disciplinárnej komory Najvyššieho súdu po nariadení predbežných opatrení. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=625-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969c5&ListName=Wydarzenia>.

Najvyšší súd (2020), vyhlásenie prvého predsedu Najvyššieho súdu predložené v súvislosti s vecou, ktorou sa namieta proti ústavnosti uznesenia Najvyššieho súdu z 23. januára 2020, ktorým sa vykonáva prejudiciálne rozhodnutie Súdneho dvora z 19. novembra 2019 vo veci AK C-585/18. https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/dok?dok=F880008732%20FKpt_1_20_SN_2020_02_28_ADO.pdf.

Najvyšší súd, rozsudok z 15. januára 2020 vo veci III PO 8/18.

Najvyšší súd, rozsudok z 15. januára 2020 vo veci III PO 9/18.

Najvyšší súd, rozsudok z 25. júna 2020 vo veci I KZP 1/20.

Najvyšší súd, rozsudok z 5. decembra 2019 vo veci III PO 7/18.

OBSE-ODIHR (2020), *Urgent Interim Opinion* (Naliehavé predbežné stanovisko) JUD-POL/365/2019[AIC].

OECD (2015) *Poland: Follow up to the Phase 3 Report and Recommendations* (Poľsko: Následné opatrenia k správe a odporúčaniam 3. fázy). <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Poland-Phase-3-Written-Follow-Up-Report-ENG.pdf>.

Ombudsman (2018), vyhlásenie z 9. októbra 2018 predložené ministerstvu spravodlivosti. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/ms-%E2%80%9Ezamrozilo%E2%80%9Detaty-s%C4%99dziowskie-procesy-przed%C5%82uzaja-sie-kolejne-wyst%C4%85pienie-rpo-do-zbigniewa-ziobry>.

Ombudsman (2019), komuniké o nevykonaní rozhodnutia Najvyššieho správneho súdu o zverejnení zoznamu sudcov, ktorí podporujú kandidátov na vymenovanie za sudcov do NSR. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-dlaczego-kancelaria-sejmu-nie-wykonuje-wyroku-nsa-ws-list-poparcia-do-krs>.

Ombudsman (2019), komuniké o prípade prokurátora Krasoňa a jeho preloženia vykonaného bez jeho súhlasu. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-pyta-o-uzasadnienie-naglego-przeniesienia-prokuratora-krasonia>.

Ombudsman (2019), žiadosť o vylúčenie sudcu Ústavného súdu. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-mozna-wnosic-o-wylaczenie-sedziego-z-powodu-jego-wadliwego-powolania>.

Ombudsman (2020), informácie o činnosti ombudsmana v roku 2019. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/informacja-roczna-rpo-2019>.

Ombudsman (2020), komuniké o nevykonaní rozsudku Ústavného súdu z 13. decembra 2016. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-krzyty-nie-upomina-sie-o-wykonanie-wyroku-tk-z-2016-ws-malej-ustawy-medialnej>.

Ombudsman (2020), list z 9. júna 2020 adresovaný ministerstvu spravodlivosti. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/koronawirus-rpo-elektronizacja-wymiaru-sprawiedliwosci-niezbedna>.

Ombudsman (2020), otvorený list prezidentovi republiky a prvému predsedovi Najvyššieho súdu. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-premiera-i-sn-ws-kontyunowania-dzialan-izby-dyscyplinarnej-mimo-decyzji-tsue>.

Ombudsman (2020), stanovisko zo 7. januára 2020 k zákonu z 20. decembra 2019, ktorým sa mení zákon o organizácii všeobecných súdov a niektoré ďalšie zákony.

Ombudsman (2020), vyhlásenie z 8. januára 2020 k situácii MVO v Poľsku. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-o-wyzwaniach-dla-ngos>.

Onet.pl (2019), *Onet's investigation. A farm of trolls in the Ministry of Justice, that is 'we will not put you down for doing good* (Vyšetrovanie portálu Onet: Trolia farma na ministerstve spravodlivosti, čiže „za dobré skutky netrestáme“). <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/sledztwo-onetu-farma-trolli-w-ministerstwie-sprawiedliwosci-czyli-za-czynienie-dobra/j6hwp7f>.

Parlamentné zhromaždenie Rady Európy (2020), správa zo 6. januára 2020 o fungovaní demokratických inštitúcií v Poľsku. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=28330&lang=EN>.

Prawo.pl (2019), *Finansowe zachęty mają motywować do korzystania z mediacji*. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/mediacja-ministerstwo-sprawiedliwosci-pracuje-nad-zmianami,496489.html>.

Prawo.pl (2019), *Wakaty uderzają w sądy...szczególnie w okręgowe*. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/wakaty-w-sadach-dane-ms-za-2016-2018-r,494093.html>.

Press.pl (2019), *CBOS: dla większości badanych media nie są bezstronne, najgorzej wypada TVP*. <https://www.press.pl/tresc/57412,cbos-dla-wiekszosci-badanych-media-nie-sa-bezstronne-najgorzej-wypada-tvp>.

Prezident republiky (2018), úradné komuniké. <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/art,1410,mucha-nsa-nie-jest-wlasciwy-doingerowania->.

Rada Európskej únie (2020), odporúčanie Rady z 20. júla 2020, ktoré sa týka národného programu reforiem Poľska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady ku konvergenčnému programu Poľska na rok 2020. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8440-2020-INIT/sk/pdf>.

Rada Európy: Benátska komisia (2016), Poľsko – stanovisko k zákonu o Ústavnom súde, CDL-AD(2016)026-e.

Rada Európy: Benátska komisia (2017), Parametre vzťahu medzi parlamentnou väčšinou a opozíciou v demokracii: kontrolný zoznam, CDL-AD(2017)031.

Rada Európy: Benátska komisia (2017), stanovisko k zákonu o prokuratúre v znení zmien, CDL-AD(2017)028.

Rada Európy: Benátska komisia (2019), kontrolný zoznam z 24. júna 2019, CDL-AD(2019)015.

Rada Európy: Benátska komisia (2020), Poľsko – spoločné naliehavé stanovisko Benátskej komisie a Generálneho riaditeľstva pre ľudské práva a právny štát (DGI) Rady Európy k zmenám zákona o všeobecných súdoch, zákona o Najvyššom súde a niektorých ďalších zákonov, CDL-AD (2020) 017.

Rada Európy: Komisár pre ľudské práva (2020), vyhlásenie z 8. augusta 2020. <https://twitter.com/CommissionerHR/status/1292007235447656448?s=20>.

Rada Európy: Výbor ministrov (2010), odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2010)12 členským štátom o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť.

Rada Európy: Výbor ministrov (2016), odporúčanie CM/Rec(2016)4 o ochrane žurnalistiky a bezpečnosti novinárov a iných mediálnych aktérov.

Rada Európy: Výbor ministrov, CM,/Del/Dec(2018)1331/H46-19: H46-19 Bąk (podanie č. 7870/04), Majewski (podanie č. 52690/99), Rutkowski a ďalší (podanie č. 72287/10) a Jan Załuska, Marianna Rogalska a 398 ďalších podaní (podanie č. 53491/10)/Poľsko. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016808fde36.

Reportéri bez hraníc, svetový rebríček slobody tlače. <https://rsf.org/en/ranking>.

Reuters (2019), *Poland to propose limits on foreign media soon, Kaczynski says* (Kaczyński tvrdí, že Poľsko čoskoro navrhne obmedzenia pre zahraničné médiá). <https://www.reuters.com/article/us-poland-media/poland-to-propose-limits-on-foreign-media-soon-kaczynski-says-idUSKCN24K001>.

Sejm (2016), úradné komuniké Sejmu zverejnené 7. júla 2016. <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=D49AF4B1166B6550C1257FE100489A92>.

Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 19. novembra 2019, A.K., C- 585/18, C- 624/18 a C- 625/18.

Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 24. júna 2019, Komisia/Poľsko, C-619/18.

Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 26. marca 2020, Mesto Lowicz a ďalší, C- 558/18 a C- 563/18.

Súdny dvor Európskej únie, rozsudok z 5. novembra 2019, Komisia/Poľsko, C-192/18.

Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre ľudské práva (2017), *Report of Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers on his mission to Poland* (Správa osobitného spravodajcu pre nezávislosť sudcov a právnikov z jeho pracovnej cesty do Poľska). <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/084/27/PDF/G1808427.pdf?OpenElement>.

Ústavný súd (2018), otvorený list adresovaný sudcovi vykonávajúcemu mandát sudcu Ústavného súdu. <https://tvn24.pl/polska/list-sedziow-trybunalu-konstytucyjnego-do-julii-przylebskiej-ra851319-2389711>.

Ústavný súd (2018), otvorený list adresovaný sudcovi vykonávajúcemu mandát sudcu Ústavného súdu. https://oko.press/images/2018/12/List-Se%CC%A8dzio%CC%81w-TK_5.12.2018-r..pdf.

Ústavný súd (2018), otvorený list podpísaný piatimi sudcami Ústavného súdu. <https://archiwumosiatsynskiego.pl/wpis-w-debacie/list-pieciorga-sedziow-tk-w-sprawie-istotnych-problemow-wynikajacych-z-dzialalnosci-orzecznictwa-trybunalu-konstytucyjnego-w-2017-roku/>.

Ústavný súd (2019), otvorený list človeka vymenovaného do už obsadenej funkcie sudcu Ústavného súdu adresovaný sudcovi vykonávajúcemu mandát sudcu Ústavného súdu. <https://tvn24.pl/polska/sedzia-tk-jaroslawn-wyrembak-stawia-zarzuty-prezes-julii-przylebskiej-apeluje-o-dymisje-ra986349-2299314>.

Ústavný súd (2019), otvorený list podpísaný dvoma emeritnými sudcami Ústavného súdu. <http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/11447>.

Ústavný súd (2020), otvorené vyhlásenie skupiny bývalých sudcov Ústavného súdu. <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/oswiadczenie-sedziow-trybunalu-konstytucyjnego-w-stanie-spozynku/0w4enj4>.

Ústavný súd, rozsudok z 13. decembra 2016 vo veci K 13/16.

Ústavný súd, rozsudok z 20. apríla 2020 vo veci U 2/20.

Ústavný súd, rozsudok z 21. apríla 2020 vo veci Kpt 1/20.

Ústavný súd, rozsudok z 25. marca 2019 vo veci K 12/18.

Ústavný súd, rozsudok zo 4. marca 2020 vo veci P 22/19.

Uznesenie Európskeho parlamentu z 1. marca 2018 o rozhodnutí Komisie aktivovať článok 7 ods. 1 ZEÚ so zreteľom na situáciu v Poľsku.

Uznesenie Európskeho parlamentu z 15. novembra 2017 o situácii v oblasti právneho štátu a demokracie v Poľsku.

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 16. januára 2020 o prebiehajúcich vypočutiach podľa článku 7 ods. 1 ZEÚ, ktoré sa týkajú Poľska a Maďarska.

Virtuálna návšteva Poľska v súvislosti so Správou o právnom štáte 2020.

Vláda Poľskej republiky (2018), vládny protikorupčný program na roky 2018 – 2020. <https://cba.gov.pl/pl/antykorupc/rzaowy-program-przeciw/3409,Rzadowy-Program-Przeciwdzialania-Korupcji-na-lata-2018-2020.html>.

Wirtualne Media (2020), *Lichocka: jesienią Sejm zajmie się dekoncentracją mediów. Czarnecki: trzeba będzie odkupywać je od Niemców*. <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/lichocka-jesienia-sejm-zajmie-sie-dekoncentracja-mediow-czarnecki-trzeba-bedzie-odkupywac-je-od-niemcow>.

Wprost (2019), *Krytyka TVP po material o synu Bodnara. "14-latek groził nożem rówieśnikom"*. <https://www.wprost.pl/kraj/10227621/krytyka-tvp-po-materiale-o-synu-bodnara-14-latek-grozil-nozem-rowiesnikom.html>.

Príloha II: Návšteva Poľska

Útvary Komisie absolvovali v júni a júli 2020 virtuálne stretnutia s týmito subjektmi:

- Združenie novinárov (*Towarzystwa Dziennikarskiego*)
- Združenie poľských novinárov (*Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich*)
- Združenia sudcov Iustitia a Themis
- Združenie poľských miestnych a regionálnych televíznych staníc
- Združenie prokurátorov Lex Super Omnia
- Nadácia Batoryho
- Komora vydavateľov tlače
- Fórum občianskeho rozvoja
- Ústavný súd
- Slobodné súdy
- Helsinská nadácia pre ľudské práva
- Jagelovský klub
- Združenie miestnych novín
- Ministerstvo spravodlivosti
- Národná súdna rada
- Národná rada pre rozhlas a televíziu
- Národná mediálna rada
- Úrad ombudsmana
- Združenie poľských médií
- Najvyšší správny súd
- Najvyšší súd

* Komisia sa na viacerých horizontálnych stretnutiach stretla aj s týmito organizáciami:

- Amnesty International
- Únia občianskych slobôd pre Európu
- Civil Society Europe
- Konferencia európskych cirkví
- EuroCommerce
- European Center for Not-for-Profit Law
- Európske centrum pre slobodu tlače a médií
- Európske občianske fórum
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA-Europe
- Medzinárodná komisia právnikov
- Medzinárodná federácia pre ľudské práva
- Medzinárodný tlačový inštitút
- Platforma pre celoživotné vzdelávanie
- Open Society Justice Initiative/Open Society European Policy Institute
- Reportéri bez hraníc
- Transparency International EU